

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems

E-ISSN: 3041-8623

Vol. 13, Issue 3, No.46, Autumn 2024, pp. 51-78

Received: 13.01.2024 Accepted: 02.10.2024

Research Paper

Investigating Factors Affecting Social Indifference among Female Teachers and Strategies for Mitigation

Azam Khatibi *

Associate professor in Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Law and Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran

Azamkh48@pnu.ac.ir

Masoomeh Zand

M.A., Department of Social Sciences, Faculty of Law and Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran

Ma.zand1365@gmail.com

Introduction

Social indifference refers to a condition where individuals consciously disregard environmental, human, and social issues, as well as the broader dynamics of social life. Research has indicated that social indifference can foster a profound sense of emptiness among individuals in society (Ahmadi and Majidi, 2012, p. 340). This study aimed to explore the factors contributing to social indifference among teachers in Feminine City and to identify strategies for mitigating this issue. The theories of Simmer, Durkheim, Parsons, and Merton provided the theoretical framework for this investigation. Durkheim posits that anomie arises during periods of abrupt economic stagnation or rapid growth. This disintegration of social norms coupled with unfulfilled desires leads to a state of perpetual social dissatisfaction (Rafipour, 2010, p. 18). It is this social dissatisfaction that serves as a critical driver of social indifference (Mohsani Tabrizi and Sedaghati Fard, 2012, p. 6). According to Parsons, one key variable in his model is the distinction between passivity and activism. Passivity often results in an acceptance of the status quo, diminishing willpower and fostering a sense of indifference. This can lead to a lack of desire for change and engagement (Tavassoli, 2003, p. 243). In Merton's theory of structural strain, social indifference is analyzed in conjunction with isolation and a lack of participation. Merton posits that in a fragmented system, individuals struggle to identify their own goals, as well as the goals of society. Consequently, they may reject societal objectives and the means to achieve them, leading to a state of contradiction. This results in feelings of frustration and defeat, ultimately leading to isolation and indifference (Merton, 1964, pp. 40-41). In light of these theories, the primary focus of this research was the social indifference observed among teachers. The central questions guiding this study were as follows: What is the level of social indifference among teachers in Feminine City? What factors contribute to this indifference? And what strategies can be implemented to mitigate it?

Materials & Methods

This study employed a descriptive-analytical research method, utilizing a survey approach. A simple random sampling technique was used to select participants with the data collected through a researcher-developed questionnaire. The unit of analysis was the individual and the sample size consisted of 108 participants determined through simple random sampling. The validity of the questionnaire was established through its formal content, while its reliability was assessed using Cronbach's alpha, yielding a score of over 70% with the aid of SPSS software (version 23).

Discussion of Results & Conclusion

The findings indicated that teachers experienced moderate levels of social indifference, social alienation, and social responsibility, while their social satisfaction was notably low. Specifically, the results revealed that social satisfaction ($\beta = -0.657$) and social responsibility ($\beta = -0.609$) negatively impacted social indifference, whereas social alienation ($\beta = 0.594$) had a positive effect. Interestingly, neither socio-economic status nor age appeared to influence levels of social indifference. Stepwise regression analysis identified social satisfaction as the first variable to enter the model followed

*Corresponding author

Khatibi, A., & Zand, M. (2024). Investigating factors affecting social indifference among female teachers and strategies for mitigation. *Strategic Research on Social Problems*, 13(3), 51-78. <https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140300.1965>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140300.1965>

by social alienation and then social responsibility. Conversely, age and socio-economic status were not included in the analysis. Additionally, 36.1% of teachers identified that prioritizing economic stability and addressing their welfare rights were the most significant solutions for reducing indifference towards societal issues. A total of 26.9% of participants reported efforts to maintain their respect and dignity while enhancing their social standing. Additionally, 25% emphasized the importance of scientific ranking and 13% expressed their desire to participate in significant and decisive decisions related to education and society.

To reduce social alienation, it is crucial to involve teachers in social, educational, and political planning and

decision-making processes. Such involvement can help alleviate feelings of social alienation and lay the groundwork for diminishing social indifference. Addressing both material and non-material needs can enhance teachers' quality of life, reduce poverty and discrimination, and ultimately increase their social satisfaction. By fostering a more engaged and fulfilled teaching community, we can further mitigate their indifference toward societal issues.

Keywords: Social Indifference, Social Alienation, Social Responsibility, Social Satisfaction, Teacher's Socio-Economic Status.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال سیزدهم، شماره پیاپی (۴۶)، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۳، ص ۵۱-۷۸
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۱

مقاله پژوهشی

بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان شهر فامنین و راه‌های کاهش آن

اعظم خطیبی^{ID*}، دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

azamkh48@pnu.ac.ir

معصومه زند، کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

ma.zand1365@gmail.com

چکیده

بی‌تفاوتی اجتماعی، حالتی است که در آن افراد به‌صورت آگاهانه نسبت به مسائل محیطی، انسانی و اجتماعی، دچار بی‌توجهی و بی‌اعتنایی و نسبت به حیات اجتماعی و سرنوشت همه‌جانبه آن کم‌علاقه یا بی‌علاقه می‌شوند. هدف این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان شهر فامنین و راه‌های کاهش آن بود. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایشی، شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده، تکنیک گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه محقق ساخته، واحد تحلیل فرد و حجم نمونه ۱۰۸ نفر تعیین شد. یافته‌ها نشان داد بی‌تفاوتی اجتماعی، بیگانگی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی معلمان در حد متوسط، اما رضایت اجتماعی آنها در حد کم است. نتایج نشان داد رضایت اجتماعی (۰/۶۵۷-) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (۰/۶۰۹-)، تأثیر منفی و بیگانگی اجتماعی (۰/۵۹۴+) تأثیر مثبت بر بی‌تفاوتی اجتماعی داشتند. پایگاه اجتماعی - اقتصادی و سن، تأثیری بر بی‌تفاوتی اجتماعی نداشتند. برای کاهش بیگانگی اجتماعی با شرکت دادن معلمان در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و آموزشی و سیاسی و...، مانع از افزایش احساس بیگانگی اجتماعی آنها می‌شود و بستر کاهش بی‌تفاوتی اجتماعی آنها را نسبت به سرنوشت فرد و جامعه فراهم می‌کند. از طریق رفع نیازهای مادی و غیرمادی، به‌نوعی توان معیشت و فقرزدایی و تبعیض‌زدایی در میان معلمان و رضایت اجتماعی آنها افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: بی‌تفاوتی اجتماعی، «بیگانگی اجتماعی»، «مسئولیت‌پذیری اجتماعی»، «رضایت اجتماعی»، «پایگاه اقتصادی - اجتماعی معلمان».

* نویسنده مسئول

خطیبی، اعظم و زند، معصومه. (۱۴۰۳). بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان شهر فامنین و راه‌های کاهش آن. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۳ (۳)، ۵۱-۷۸.

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140300.1965>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140300.1965>

مقدمه

لازمه رسیدن به یک جامعه سالم و توسعه‌یافته، فعالیت کلیه اقشار و نهادهای اجتماعی و انسجام اجتماعی آنهاست که نوعی مشارکت همه‌جانبه را می‌طلبد و محور اصلی این مشارکت، توجه به عاملیت انسانی است (دادخواه تهرانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳). در فرهنگ مشارکت^۱، مشارکت حداکثری شهروندان در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی، پیش‌زمینه اصلی توسعه همه‌جانبه به حساب می‌آید و مشارکت‌نکردن و بی‌تفاوتی اجتماعی، یکی از عوامل توسعه‌نیافتگی در نظر گرفته می‌شود (مسعودنیا، ۱۳۸۰: ۱۵۲).

وربا^۲ معتقد است اگر افراد دچار بی‌تفاوتی نسبت به محیط زندگی خود شوند، ساختارهای اجتماعی بی‌ثبات خواهند شد. بی‌تفاوتی اجتماعی، حالتی است که در آن افراد به‌صورت آگاهانه، نسبت به مسائل محیطی، انسانی و زندگی اجتماعی، دچار بی‌توجهی و بی‌اعتنایی می‌شوند و نوعی احساس جدایی و نداشتن پیوند ذهنی (شناختی) و عینی (کنشی) میان فرد و جامعه پدیدار می‌شود. درواقع بی‌تفاوتی اجتماعی به‌مثابه یک مسئله اجتماعی و به معنای علاقه کم یا تعلق‌نداشتن در حیات اجتماعی آدمیان نیز آمده است (Ganse, 1992: 185 به نقل از نوابخش و میرزاپور و لورکا، ۱۳۹۴: ۵۵). یکی از ویژگی‌های نامطلوب دنیای مدرن است که با تأکید بیش از حد بر ترجیحات شخصی و منافع فردگرایانه در زندگی شهری شکل می‌یابد، مانعی در راه شکل‌گیری ارتباطات مثبت اجتماعی و نیز افزایش مشارکت شهروندان در امور اجتماعی قرار می‌گیرد و به تضعیف یا حتی توقف فرایند توسعه ملی منجر می‌شود (حسنوند، ۱۳۹۵: ۱۰).

برخی از تحقیقات نشان داده است که بی‌تفاوتی اجتماعی احساس پوچی^۳ در بین افراد جامعه را به وجود می‌آورد (احمدی و مجیدی، ۱۳۹۲: ۳۴۰). همچنین برخی از تحقیقات نشان داده‌اند که امروزه بی‌تفاوتی اجتماعی در جامعه، به‌طرز آشکاری مشاهده می‌شود (نقدی و رویین‌تن، ۱۴۰۲). با توجه به

اینکه انسان موجودی کنشگر است و توانایی تغییر و تحول در زندگی و سرنوشت خود را از طریق مشارکت اجتماعی دارد، بنابراین تصور اوست که پایه‌های یک جامعه مدنی^۴ همراه با اعتنای اجتماعی^۵ و مشارکت اجتماعی را تشکیل می‌دهد. ایران در حال گذار مسیر توسعه نیز، نیازمند حرکت و همکاری همه افراد در همه اقشار و سلسله‌مراتب اجرایی است و معلمان نیز از این موضوع جدا نیستند.

با توجه به اینکه شناخت مسائل اجتماعی، زیربنای آگاهی اجتماعی است و رشد جامعه در گرو نبود بی‌تفاوتی اجتماعی و حرکت جامعه به‌سوی دیگرخواهی و توجه به مسائل اجتماعی است، تلاش برای شناخت بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان به‌عنوان یک مسئله اجتماعی، به متخصصان و اندیشمندان این حوزه برای رفع و کاهش این آسیب اجتماعی کمک می‌کند. پژوهش کنونی در شهر فامنین در ناحیه شمالی استان همدان انجام شد. در مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته با معلمان دریافت شد که معلمان دوره متوسطه در مراسم جمعی که از جانب مدرسه یا شورای شهر برگزار می‌شود، مشارکت چندانی نمی‌کنند و اگر هم مشارکت کنند، با بی‌علاقگی است و رضایت چندانی از وضعیت خود و شهر ندارند. در روابط غیررسمی و دوستانه مشاهده شده است که آنها از شرایط موجود راضی نیستند و مشارکت در امور اجتماعی را نوعی کار بیهوده و عبث تلقی می‌کنند. همچنین آنها تمایلی برای کمک به دانش‌آموزان بی‌بضاعت، سیل‌زدگان و آوارگان داخلی و خارجی ندارند و آن را فقط از وظایف دولت برمی‌شمارند و مشارکت در انتخابات داخلی را وظیفه قلمداد نمی‌کنند^۶.

با توجه به اینکه معلمان نقش حیاتی در تربیت نسل آینده دارند، بی‌تفاوتی آنها آسیب جبران‌ناپذیری بر فرایند توسعه جامعه بر جای می‌گذارد. همچنین تحقق، تداوم و استمرار توسعه پایدار در هر جامعه، منوط به مشارکت همه

⁴ Civil Society

⁵ Social Care

^۶ مصاحبه عمیق پژوهشگر با معلمان

¹ Culture of Participation

² Sidney Verba

³ Feeling of Futility

حد انتظار، نوع دوستی را در مقابل بی‌تفاوتی قرار داده و به تحلیل آن پرداخته‌اند» (محسنی تبریزی و صداقتی فرد، ۱۳۹۰: ۴-۳). «در فرآیند زندگی اجتماعی روزمره در شهرهای بزرگ، وضعیت‌های اضطراری، برخی شهروندان را به‌طور ناگهانی دچار یک مسئله یا مشکل اساسی می‌کند که شدیداً به کمک دیگران نیازمند می‌شوند؛ مانند تمام کردن بنزین حین رانندگی، گم کردن مسیر، همراه‌داشتن پول، تصادف و غیره. در بسیاری از این‌گونه موارد، شاهدان و ناظران اقدام به نوع دوستی و کمک‌رسانی به فرد نیازمند می‌کنند، اما در بسیاری از موارد دیگر، شاهدان با بی‌اعتنایی و بی‌تفاوتی از کنار ماجرا عبور می‌کنند» (کلانتری و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۸).

پی‌لیاوین و چارنگ^۱ (۱۹۹۱) و لتین و دارلی^۲ (۱۹۷۰) در نظریه پنج مرحله‌ای در تبیین بی‌تفاوتی اجتماعی بر مبنای هزینه-پاداش تبیین می‌کنند که «بی‌تفاوتی به دیگران یا نوع دوستی مستقیماً پاسخی است که افراد ناظر در یک موقعیت اضطراری نشان می‌دهند» (طالب‌پور و ایازی، ۱۳۹۷: ۵۵). نبود یا ضعف تعاملات، پیوندها و روابطی که افراد را به‌صورت عینی به هم متصل می‌کند، زمینه انزوای اجتماعی (بی‌تفاوتی اجتماعی) آنها را فراهم می‌کند که بدون تردید افراد را از مشارکت رسمی و غیررسمی در جامعه محروم و مبادلات و دل‌بستگی‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد (مقتدایی، ۱۳۹۹: ۸۵).

پژوهش حاضر براساس وفاق رویکرد ساختارگرایی کاف و همکاران (۱۳۸۸)، بی‌تفاوتی اجتماعی را بررسی کرده است. این رویکرد با این پیش‌فرض است که ساختارهای اجتماعی، کنش‌های ما را سامان می‌دهند و ارزش‌ها و هنجارهای مشترک برای جامعه، بر نظم اجتماعی مبتنی بر توافقات صنفی تأکید می‌ورزند. وفاق بر سر ارزش‌های اساسی، به انسجام و نظم در جامعه می‌انجامد و اعضای جامعه هم باید در چارچوب انتظارات فرهنگی، که در آن قرار می‌گیرند،

افراد آن است (حسنوند، ۱۳۹۵: ۱۰). بسیاری از اندیشمندان دوگانگی توسعه - توسعه نیافتگی را با دوگانگی مشارکت - مشارکت نکردن (بی‌تفاوتی) تفسیر می‌کنند. بی‌تفاوتی نقطه مقابل درگیری و بیانگر نوعی افسردگی اجتماعی است (طالب‌پور و ایازی، ۱۳۹۷: ۴۶؛ احمدی و مجیدی، ۱۳۹۲: ۳۴۰؛ صداقتی فرد، ۱۳۹۲: ۲۰). اهمیت بی‌تفاوتی اجتماعی به‌حدی است که سلامت اجتماعی جامعه از طریق آن سنجیده می‌شود (طالب‌پور و ایازی، ۱۳۹۷: ۴۶) و نبود احساس مسئولیت نسبت به مشارکت اجتماعی و افزایش ناهنجاری‌ها و قانون‌گریزی‌ها، ضرورت بررسی بی‌تفاوتی اجتماعی را افزایش می‌دهد.

بنابر آنچه گذشت، مسئله اصلی پژوهش کنونی نیز، بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان است. سؤال اصلی پژوهش این است که میزان بی‌تفاوتی اجتماعی در بین معلمان شهرستان فامنین چقدر است؟ عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان کدام‌اند؟ از نظر معلمان فامنین، چه راهکارهایی برای کاهش آن ارائه می‌شود؟ بر همین اساس اهداف پژوهش شامل موارد زیر است:

- تعیین میزان بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان؛
- تعیین عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان؛
- ارائه راهکارهای کاهش بی‌تفاوتی معلمان از نظر آنها؛

مبانی نظری و تعریف مفاهیم

بی‌تفاوتی اجتماعی

بی‌تفاوتی ترجمه‌ای از واژه انگلیسی (Apathy) است که برگرفته از ریشه کلمه‌ای یونانی است و در ادبیات فلاسفه رواقی، از واژه Apathia برای نشان دادن نسبت به چیزی به کار می‌رفت که فرد مسئول آن نیست. در حوزه علوم سیاسی، بی‌تفاوتی اجتماعی معادل بی‌میلی را در رابطه با مشارکت و درگیری فعال در فرآیندهای سیاسی مانند بی‌تمایلی شهروندان برای شرکت در انتخابات و رأی دادن به کاندیداها به کار برده‌اند (فولادیان، ۱۳۹۴: ۱۳۰). «در جامعه‌شناختی مفهوم بی‌تفاوتی اجتماعی با عزت‌گزیدن مرتن و فقدان مشارکت در

¹ Piliavin & Charng

² Latane & Darley

می‌انجامد (توسلی، ۱۳۸۳: ۲۴۳).

مرتن (۱۹۶۴) جامعه را نظامی در نظر می‌گیرد که مشتمل بر مجموعه‌ای از عناصر ساختاری چون فرهنگ و ساختارهای اجتماعی است که در تعامل و هماهنگی با یکدیگر و با محیط، با ایفای کارکردهای مربوط به خود، امکان تطابق نظام اجتماعی و سازگاری افراد را با محیط خویش فراهم می‌کنند (عبداللهی و میرزایی، ۱۳۸۸: ۱۳۸-۱۳۷). مرتن (۱۹۶۴) آنومی را در دو سطح کلان، یعنی ناهماهنگی و گسست بین فرهنگ و ساختارهای اجتماعی و سطح خرد، یعنی گسستن افراد از ارزش‌ها و اهداف فرهنگی یا هنجارها و وسایل نهادینه نیل به آنها مطرح می‌کند. نظریه کنش‌ورزی بی‌هنجاری یا فشار ساختاری مرتن (۱۹۶۴) بیان می‌دارد که اشکال مختلف نظام‌گسیختگی جامعه، ناشی از نبود کارکرد صحیح نقش‌ها و پایگاه‌های اجتماعی است که سبب می‌شود افراد قادر به کشف اهداف خود و اهداف جامعه نباشند. مرتن (۱۹۶۴)، بی‌تفاوتی را حاصل وضعیتی می‌داند که در آن افراد اهداف پذیرفتنی جامعه و وسایل نیل به آنها را نمی‌پذیرند. «در این حالت، فرد با موقعیتی متناقض روبه‌رو می‌شود که طی آن از یکسو، فرد از نظر اخلاقی خود را مجبور به عدم استفاده از ابزار غیرقانونی می‌بیند و چون راه دیگری را متصور نمی‌بیند، احساس ناکامی، سرخوردگی و سپس شکست کرده و درنهایت با بهره‌گیری از ساز و کار گریز، خود را با انزوagrایی و بی‌تفاوتی نمایان‌گر می‌سازد».

نارضایتی اجتماعی

فریدنبرگ^۶ (۱۹۶۵) احساس نارضایتی را مترادف با بیگانگی به کار برده است و آن را منبع اصلی فعالیت فرد در نظر می‌گیرد. به نظر او، احساس نارضایتی در فرد سبب می‌شود که او احساس انفصال و جدایی از موضوعات پیرامونی کند و با هر آنچه قبلاً پیوندی داشت، خود را جدا و منفک ببیند. در چنین حالتی فرد خود را موضوعی خارجی می‌نگرد و بین خود و این موضوع نوعی احساس کشمکش، تضاد، ستیز و

کنشگر باشند. بر مبنای این رویکرد، بی‌تفاوتی و انفعال یک آسیب و مسئله اجتماعی تلقی می‌شود. از صاحب‌نظران اصلی رویکرد وفاق، دورکیم^۱ (۱۳۸۴)، پارسونز^۲ (۱۹۳۷)، مرتن^۳ (۱۹۶۴)، و سیمن^۴ (۱۹۵۹) هستند (قادرزاده و رادمان، ۱۳۹۷: ۹) که آرای آنها به اختصار از نظر می‌گذرد.

دورکیم (۱۳۸۴) با رویکرد انتقادی به جهان مدرن می‌نگرد؛ زیرا فردگرایی افراطی و بی‌تفاوتی، شاخصی برای انسجام‌نداشتن اجتماعی جامعه مدرن است. او از یکسو تقسیم کار را عاملی مهم در انسجام اجتماعی و از سوی دیگر التزام به هنجارهای دینی و انجام مناسک مذهبی را در افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی کنشگران تأثیرگذار می‌داندست (جلایی‌پور و محمدی، ۱۳۸۷: ۴۸). به اعتقاد دورکیم (۱۳۸۴)، در زمان‌های رکود اقتصادی ناگهانی و یا رشد سریع اقتصادی، آشفتگی اجتماعی (آنومی) روی می‌دهد. با از هم پاشیدگی هنجارها و از بین رفتن کنترل آرزوها و پدیدایی آنومی و اشباع‌نشدن آرزوهای بی‌حد، وضعیت نارضایتی اجتماعی دائمی ایجاد می‌شود (رفیع‌پور، ۱۳۷۸: ۱۸) که برای تبیین آن مانند دیگر واقعیت‌های اجتماعی، باید از واقعیت‌های اجتماعی دیگر کمک گرفت (غفاری و ابراهیمی لویه، ۱۳۸۹: ۱۱۰). «به اعتقاد گمسون و کارنهاوزر^۵، عامل محرک در وقوع بی‌تفاوتی اجتماعی، نارضایتی اجتماعی است» (محسنی تبریزی و صدیقی‌فرد، ۱۳۹۰: ۶).

به اعتقاد پارسونز (۱۹۳۷)، ارزش‌های اجتماعی در مناسبات متقابل با جامعه ایجاد می‌شوند. درواقع این ارزش‌ها هستند که در عمل، شرایط ساخت کنش اجتماعی را تشکیل می‌دهند و ارزش‌های فوق‌العاده متنوع را در قالب متغیرهای الگویی تحلیلی دسته‌بندی می‌کند. یکی از این انواع متغیرهای الگویی، انفعال‌گرایی در مقابل فعال‌گرایی است. انفعال‌گرایی به پذیرش وضع موجود و کاهش قدرت اراده (نوعی بی‌تفاوتی) و به دنبال آن تمایل نداشتن به تغییر و مشارکت

¹ Durkheim

² Parsons

³ Merton

⁴ Seeman

⁵ Gamson and Karnhauser

⁶ Friedenberge

او قادر به تحقق و تعیین نتایج مورد انتظار نیست و او را به هدفی رهنمون نیست که براساس آن کنش او تجهیز شده است (فولادیان، ۱۳۹۴: ۱۲۸)؛

۲- احساس بی‌هنجاری: احساس بی‌هنجاری از آنومی دورکیم (۱۳۸۴) اقتباس شده است و بر وضعیتی دلالت دارد که در آن، هنجارهای اجتماعی نظم‌دهنده به سلوک فردی، در هم شکسته شده یا تأثیر خود را از دست داده‌اند (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۹۳: ۴۱۲)؛

۳- احساس بی‌معنایی: در این حالت، فرد احساس می‌کند هیچ راهنمایی برای انتخاب سلوک و عقیده خود ندارد و نمی‌تواند در تصمیم‌گیری، عقیده خود را با استانداردهای فرهنگی - اجتماعی موجود در جامعه وفق دهد (محسنی تبریزی، ۱۳۷۵: ۳۷). همچنین در کاربرد مفهوم بی‌معنایی، حد بالایی از بیگانگی مدنظر است که شخص نمی‌داند باید به چه چیز اعتقاد داشته باشد. سومین معنای بیگانگی، در اصل به توانایی حسی برای پیش‌بینی پیامدهای رفتاری مربوط می‌شود (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۹۳: ۴۱۱)؛

۴- احساس انزوای اجتماعی: این احساس مبین انفکاک فکری فرد از استانداردهای فرهنگی و بیگانگی او از نظام اجتماعی است. به عبارتی فرد از متن اجتماع و ارزش‌های حاکم در آن جدا می‌شود؛

۵- احساس تنفر فرهنگی: تنفر فرهنگی، احساسی است که طی آن فرد نسبت به باورها و اهدافی اعتقاد نازلی دارد که در یک جامعه خاص ارزشمند و دارای پاداش اجتماعی است؛

۶- احساس تنفر از خود: این حالت عبارت است از احساس ناتوانی فرد در انجام فعالیت‌هایی که او را ارضا کند. فرد طی این احساس، در فعالیت‌هایی مشغول می‌شود که فی‌نفسه فاقد پاداش است، آن هم بدون اینکه برای خود چیزی در بر داشته باشد، درواقع فرد برای خود، کار و فعالیت می‌کند (Seeman, 1959: 783-791).

کنش مشارکتی با جهت‌گیری عام‌گرایانه و همراه با اعتماد متقابل انجام و در فضای عمومی تعریف می‌شود. «اگر افراد

نبود ارتباط و شناخت تصور می‌کند. فرد دچار نارضایتی، خود را ناتوان‌تر از آن می‌بیند که بتواند تغییری در شرایط محیطی‌اش به وجود آورد و در نتیجه احساس نارضایتی، به بی‌باوری و ناامیدی منجر می‌شود (محسنی تبریزی، ۱۳۷۰: ۶۹). به نظر فریدنبرگ (1965)، فرد نارضایتی خود را به شکل منفعلانه و ناسازگارانه در قبال ارزش‌ها، هنجارها و ضوابط اجتماعی نهادی شده بروز می‌دهد و در مقابل آنها ژستی دفاعی همراه با احساس نفرت، بدبینی، انفعال و بی‌تفاوتی به خود می‌گیرد. به اعتقاد او، محیط آموزشی و تجارب تحصیلی فرد، زندگی خانوادگی و ارتباطات فامیلی و نیز کسانی که فرد با آنها در تعامل و کنش متقابل مستمر است، همچنین سرکوب شدن مفهوم فردیت، هتک شخصیت فردی و نیز غلبه ارزش‌ها و احساسات جمعی بر ارزش و عواطف فردی از علل و عوامل عمده در بروز احساس نارضایتی است (محسنی تبریزی، ۱۳۸۲: ۱۵۹ - ۱۴۷). لپیست (۱۳۹۹) براساس متغیرهای اجتماعی، پدیده مشارکت یا مشارکت نکردن (بی‌تفاوتی) گروه‌های مختلف را در پویش‌های اجتماعی تبیین می‌کند (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶: ۵۴ - ۵۳). به نظر او «جامعه‌ای که در آن بخش بزرگی از جمعیت بی‌تفاوت، بی‌علاقه و ناآگاه باشد، جایی است که در آن رضایت را نمی‌توان یافت» (لپیست، ۱۳۹۹: ۱۸۲-۲۲۶).

بیگانگی اجتماعی

به نظر سیمن^۱ (1959) واژه بیگانگی امروزه چنان عمومیت دارد که در تبیین هر چیزی به آن رجوع می‌شود. اساس دیدگاه او نسبت به بیگانگی اجتماعی، مبتنی بر شش مؤلفه احساس بی‌قدرتی، احساس بی‌معنایی، احساس بی‌هنجاری، احساس تنفر فرهنگی و تنفر از خود و احساس انزوای اجتماعی استوار است.

۱- احساس بی‌قدرتی: عبارت است از احتمال و یا انتظار فرد در قبال بی‌تأثیری عمل خویش و تصور این باور که رفتار

¹ seeman

قالب پیمان‌های سیاسی و فرهنگی کشورها مطرح است. بعد سیاسی شامل رفتار افراد، گروه‌ها و جوامع در بستر و موقعیت‌های سیاسی است و رفتار سیاسی افراد شامل آگاهی‌های سیاسی، تصمیم‌گیری سیاسی، تمایلات و خواسته‌های سیاسی و اعمال سیاسی است. افراد با این رفتارها در سطوح گوناگون سیاسی و مسئولیت‌پذیری سیاسی خود را نمایان می‌کنند (طالبی و خوش‌بین، ۱۳۹۱: ۲۱۹-۲۱۶).

بعد اقتصادی در برگیرنده سه حوزه کلی تولید، توزیع و مصرف کالا است و افراد به‌عنوان کنشگران در درون هریک از این حوزه‌ها دارای حقوق و وظایفی‌اند که توجه به آنها به‌منظور بهبود کارکرد و تسریع روند امور این نهاد ضروری است. از فرد به‌عنوان یک شهروند انتظار می‌رود در صورت قرارگرفتن در هریک از این موقعیت‌های اقتصادی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را رعایت کند؛ برای مثال در عرصه تولید، فرد سرمایه خویش را در جهت ایجاد کارگاه‌ها و فعالیت‌های تولیدی به کار می‌گیرد تا به رشد نهاد اقتصادی جامعه کمک کند. در عرصه توزیع نیز فرد با رعایت نظم، عدالت و انصاف در مبادله‌ها، به روند توزیع عادلانه کالاها در جامعه مدد می‌رساند. درنهایت در عرصه مصرف، فرد با صرفه‌جویی و استفاده بهینه از کالاها و خدمات، زمینه رشد اقتصادی جامعه را فراهم و از هدررفتن منابع جلوگیری می‌کند (طالبی و خوش‌بین، ۱۳۹۱: ۲۱۷-۲۱۶). درواقع مسئولیت‌پذیری اجتماعی در نقطه مقابل بی‌تفاوتی اجتماعی قرار دارد.

پیشینه پژوهش

نتایج تفسیری از مدل‌سازی ساختارهای کوواریانسی پژوهش نادری و همکاران (۱۳۸۸) با عنوان «بررسی رابطه بین بیگانگی اجتماعی و بی‌تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان دوره کارشناسی»، نشان داد که ارتباط معنادار بین متغیر بیگانگی و بی‌تفاوتی اجتماعی وجود دارد. نتایج پژوهش احمدی و مجیدی (۱۳۹۲) نشان داد که بین متغیر بیگانگی اجتماعی و میزان بی‌اعتنایی اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار

احساس کنند که کنش آنها در ساختن دنیای آنها بیهوده است و احساس بیگانگی اجتماعی به آنها دست دهد، هرگز وارد مشارکت و مباحثه نمی‌شوند و بی‌تفاوت می‌شوند» (سفیری و صادقی، ۱۳۸۸: ۱۲-۱۱).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی

مسئولیت اجتماعی در قالب تعهد اجتماعی مطرح می‌شود و تعیین‌کننده درجه ارتباط فرد با دیگران است. «هر چقدر دامنه روابط فرد گسترده‌تر باشد، تعهد وی به دیگران بیشتر و میزان مسئولیت اجتماعی او بیشتر خواهد بود. مسئولیت اجتماعی نوعی از ارتباط بین انسان‌هاست که بر مبنای جریان احساسات قرار گرفته است» (Turner and Rojek, 2001: 370-504). کاکابدس و کالو^۱ (2009) نیز برحسب موقعیت‌های گوناگون حیات اجتماعی از پنج نوع شهروندی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی یاد می‌کنند که شامل «مسئولیت‌پذیری سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، جهانی و مسئولیت‌پذیری در فضای مجازی» است و ابعاد اصلی مسئولیت‌پذیری اجتماعی کاکابدس و کالو (2009) به پنج بعد تقسیم می‌شود: بعد اقتصادی، جامعه‌ای، سیاسی، فرهنگی و بعد زیست. بعد جامعه‌ای مسئولیت‌پذیری اجتماعی به پایگاه اجتماعی فرد و مجموعه‌ای از روابط و پیوندهای میان افراد مربوط می‌شود که روزانه با توجه به نقش‌های خود با دیگری در کنش متقابل‌اند و ناظر بر تعهد کنشگران به مجموعه‌ای از قواعد و هنجارها، برای نظم‌بخشیدن و هماهنگ کردن روابط میان کنشگران است. درواقع مسئولیت‌پذیری اجتماعی مبتنی بر رعایت حقوق دیگران، نوع دوستی و مشارکت اجتماعی است.

بعد فرهنگی بیانگر صورت‌های نمادین ارتباطات و تعاملات اجتماعی است و شامل سه نوع فرهنگ است: فرهنگ ملی: فرهنگی که پذیرش فرد را در جامعه ممکن می‌کند؛ فرهنگ قومی: فرهنگی که فرد را به تباری خاص مربوط می‌کند و سرانجام فرهنگ بین ملت‌ها (جهانی) که در

¹ kakabadse & Kalu

و مستقیم و بین متغیرهای اعتماد اجتماعی و رضایت اجتماعی و میزان بی‌اعتنایی اجتماعی، رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد. میزان بی‌اعتنایی اجتماعی دانشجویان پسر، بیشتر از دانشجویان دختر است. همچنین تأثیرگذارترین عامل، متغیر بیگانگی اجتماعی بود که ۴۴ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی در بین شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر دزفول» نشان داد که بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی، احساس از خودبیگانگی، همدلی، ناامنی و سرمایه اجتماعی، همبستگی معناداری وجود دارد و حدود ۳۰٪ تغییرات، بی‌تفاوتی اجتماعی به وسیله این متغیرها تبیین شده است. نتایج پژوهش نوابخش و میزپوری ولوکلا (۱۳۹۴) با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر بی‌هنجاری بر بی‌تفاوتی اجتماعی در میان شهروندان بابل» نشان داد که بی‌تفاوتی اجتماعی در زنان بیشتر از مردان است. با افزایش سن و درآمد از میزان بی‌تفاوتی اجتماعی کاسته می‌شود. میان متغیر بی‌هنجاری و بی‌تفاوتی اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. نتایج پژوهش زارع شاه‌آبادی و سامانی (۱۳۹۵) با عنوان «بررسی رابطه بی‌تفاوتی اجتماعی با سرمایه اجتماعی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان و یزد»، نشان داد که بین سن، جنس و پایگاه اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحقیق عنبری و غلامیان (۱۳۹۵) در میان ساکنان بالای ۱۸ سال دو منطقه شهری (محله قزل‌قلعه - منطقه ۶ تهران) و روستای (نظام‌آباد اسلام‌شهر) تهران نشان داد که بی‌تفاوتی اجتماعی بیش از آنکه به عوامل و متغیرهای فردی نسبت داده شود، تابعی از ادراکات و تفسیرهای اجتماعی افراد خاصه، میزان اعتماد عمومی، رضایت اجتماعی، حس بی‌هنجاری در جامعه، تقدیرگرایی و احساس بی‌عدالتی بوده است. در این میان، اثرگذاری متغیرهای «بی‌اعتمادی» در جامعه شهری و «نارضایتی اجتماعی» در جامعه روستایی بارزتر بوده است؛ یعنی بی‌اعتمادی و نارضایتی خود به مثابه شاخصی همگرا با

بی‌تفاوتی عمل کرده‌اند. نتایج پژوهش حسونند و همکاران (۱۳۹۵) با عنوان «بررسی رابطه بین احساس نابرابری و بی‌تفاوتی اجتماعی در بین شهروندان ۱۸ سال به بالای تهرانی»، در چارچوب نظریه فشار ساختاری مرتن (1964) نشان داد که میزان بی‌تفاوتی اجتماعی در حد متوسط رو به بالاست و بین متغیرهای احساس نابرابری اقتصادی، احساس نابرابری اجتماعی، احساس نابرابری سیاسی، وضعیت تأهل و بی‌قدرتی با بی‌تفاوتی اجتماعی، رابطه وجود دارد. در این میان، بی‌قدرتی به عنوان متغیر واسطه، بیشترین اهمیت را در تبیین بی‌تفاوتی اجتماعی داشته است. نتایج پژوهش فیروزجائیان و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان «بی‌تفاوتی زیست‌محیطی به مثابه بی‌تفاوتی اجتماعی»، در میان شهروندان شهر یزد نشان داد که بی‌تفاوتی زیست‌محیطی تحت تأثیر متغیرهای نگرش زیست‌محیطی، احساس مسئولیت، دانش زیست‌محیطی و اثربخشی است و با افزایش این متغیرها، بی‌تفاوتی زیست‌محیطی کاهش می‌یابد. رابطه متغیر تحصیلات با بی‌تفاوتی زیست‌محیطی معنادار بود و میانگین بی‌تفاوتی زیست‌محیطی افراد دارای تحصیلات زیر دیپلم بیش از دیگران است. همچنین متغیرهای فوق ۲۶ درصد از تغییرات بی‌تفاوتی زیست‌محیطی را تبیین می‌کنند. نتایج پژوهش علمدار و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان «فرایند خلق بی‌تفاوتی در بافت تعاملی ایرانیان»، با رویکرد اتنومتدولوژی و بر مبنای نظریه‌های گارفینکل و بیمن^۱ (2007) نشان داد در نسبت با دو حوزه تقابل نمادین اصلی «برابری- نابرابری» و «صمیمیت - غریبگی»، که در فرایند تعاملی ایرانیان وجود دارد، شش نوع موقعیت اجتماعی برای خلق بی‌تفاوتی اجتماعی شناسایی می‌شود. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون تحقیق قادرزاده و رادمان (۱۳۹۷) «بی‌تفاوتی اجتماعی جوانان و گسست اجتماعی- فرهنگی: مطالعه پیمایشی جوانان شهر بوکان» نشان داد که متغیرهای گسست ارزشی (۰/۲۶۳)، گسست هنجاری (۰/۳۵۶) و پایگاه اقتصادی- اجتماعی

¹ Garfinkel and Beaman

متغیرها وجود دارد.

نتایج پژوهش مک دیل و ریدلی^۲ (1962) مؤید آن است که آن دسته از افرادی که پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین‌تری دارند، گرایش کمتری به انواع درگیری مشارکت‌جویانه در جامعه داشته‌اند. پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین به احساس نبود اثرگذاری و بیگانگی و در نهایت بی‌تفاوتی منجر می‌شود. گانس^۳ (1992) در بررسی رابطه میان مشارکت سیاسی و بی‌تفاوتی در ایالات متحده آمریکا به این نتیجه رسید که بی‌تفاوتی زمانی در جامعه بیشتر می‌شود که متغیرهای مهمی مانند احساس فتور و ناتوانی، بیگانگی اجتماعی، نارضایتی از نظام اجتماعی، کاهش تعلق اجتماعی و انگیزه‌های فردی و مواردی از این قبیل، فراوانی کمی و کیفی بیشتری داشته باشند. نتیجه پژوهش رز^۴ (1975) در آفریقا، در پایتخت کشور کنیا، نشانگر رابطه مستقیم همبستگی میان بی‌تفاوتی با قومیت بوده و علت اصلی را بی‌تفاوتی به مسائل اجتماعی و سیاسی و مختصات خرده‌گروه‌های قومی استنتاج کرده است. نتایج تحقیق چن و ژنگ^۵ (1999) با عنوان «بررسی میزان بی‌تفاوتی سیاسی و عوامل مؤثر بر آن در شهر پکن» نشان داد رابطه معنی‌داری میان اثر متغیرهای زمینه‌ای و رضایت اجتماعی، احساس اثربخشی، موقعیت اجتماعی-شغلی و وابستگی حزبی-سیاسی به عنوان متغیرهای مستقل با بی‌تفاوتی سیاسی وجود دارد. بی‌تفاوتی سیاسی با بهره‌گیری از شاخص‌هایی همچون میزان علاقه به مباحث سیاسی، توجه کردن به مسائل ملی و تمرکز و توجه به مسائل شهری سنجیده شد. نتایج تحقیق آل میزجاجی^۶ (2001) با عنوان «بررسی رابطه میان بوروکراسی و شهروندان» در شهر جدّه کشور عربستان سعودی نشان داد که بی‌تفاوتی عمومی در شهروندان این کشور وجود دارد. بی‌تفاوتی شهروندان عربستان سعودی به عنوان ثروتمندترین کشور در جهان سوم، با وجود عرضه انواع خدمات عمومی در سطوح

(۰/۱۷۰-) بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیر گذارند. متغیر گسست هنجاری بیشترین اثرگذاری را بر بی‌تفاوتی اجتماعی دارد. رگرسون خطی فوق به میزان ۵۸/۲ درصد واریانس بی‌تفاوتی اجتماعی را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش کشاورزی و همکاران (۱۳۹۹) با عنوان «بررسی ارتباط بین گرایش به هویت ملی و بی‌تفاوتی اجتماعی بین شهروندان شهر بوشهر» نشان داد که بین گرایش به هویت ملی و تمامی ابعاد آن، یعنی هویت تاریخی، دینی، فرهنگی، سیاسی و هویت سرزمینی با میزان بی‌تفاوتی اجتماعی ارتباط معکوس و معنادار وجود داشته است. همچنین نتایج حاصل از مدل معادله ساختاری^۱ نیز نشان داد که دین‌داری بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیر متوسط معکوس (۰/۵۳-) داشته و متغیر دین‌داری در مجموع ۰/۲۸ از واریانس متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی را تعیین کرده است. نتایج پژوهش سفیری و حجتی کرمانی (۱۳۹۹) با عنوان «بررسی جامعه‌شناسی بی‌تفاوتی اجتماعی در شهر تهران»، با رویکرد کیفی و روش نظریه‌مبنایی نشان داد نبود احساس مسئولیت، ترس، درگیری‌های فراوان شخصی، تأمین نشدن نیازهای اولیه و... از علل بی‌تفاوتی اجتماعی و تنهایی و هرج و مرج از عواقب آن‌اند. نتایج پژوهش دادخواه تهرانی و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان «بررسی رابطه میان سلامت اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی» نشان داد که این رابطه معنادار است و متغیر سلامت اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیر گذار است. نتایج پژوهش سیدین و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر بی‌هنجاری بر بی‌تفاوتی اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد تهران» نشان داد که بین چهار بعد متغیر بی‌هنجاری شامل بی‌معنایی، بی‌اعتمادی، بی‌قدرتی و فردگرایی با بی‌تفاوتی اجتماعی، همبستگی مستقیم و معناداری وجود دارد. همچنین هرچه بی‌هنجاری اجتماعی بالاتر باشد، بی‌تفاوتی اجتماعی در دانشجویان افزایش خواهد یافت. نتایج پژوهش نقدی و رویین‌تن (۱۴۰۲) با عنوان «بررسی رابطه محرومیت اجتماعی و بی‌اعتمادی اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی» نشان داد که رابطه معنی‌داری بین این

^۱ Smart PLS

^۲ McDill & Ridley

^۳ Ganse

^۴ Ross

^۵ Chen & Zhong

^۶ Al Mizjaji

فردی و اجتماعی به شهروندان مانند بیمارستان رایگان، مدارس، دانشگاه‌ها، بزرگراه‌ها و غیره، واقعیتی است که به‌عنوان مانعی در راه تمام تلاش‌های عرضه‌شده به‌وسیله نظام اداری و دولتی برای توسعه در این کشور عمل کرده است. بیشتر تحقیقات بی‌تفاوتی اجتماعی را از ابعاد و جهات متفاوتی بررسی کرده‌اند و این موضوع اهمیت و گستردگی مسئله و بودن بی‌تفاوتی اجتماعی را در جامعه نشان می‌دهد. همچنین جامعه آماری آنها بیشتر شهروندان، دانشجویان، جوانان، روستاییان، طلاب و کارگران بوده‌اند و راهکارهای کاهش بی‌تفاوتی از نظر جامعه هدف بررسی نشده است. با

توجه به نقش حساس و محوری معلمان در تربیت نسلی مسئول و فعال اجتماعی (دانش‌آموزان)، پژوهش کنونی موضوع را در میان معلمان فامنین، با ارائه راهکارهای کاهش بی‌تفاوتی از نظر آنها بررسی کرده است. همین امر ضرورت و بداعت پژوهش را از نظر موضوعی، مکانی و زمانی تداعی می‌کند.

چارچوب، مدل و فرضیه‌ها

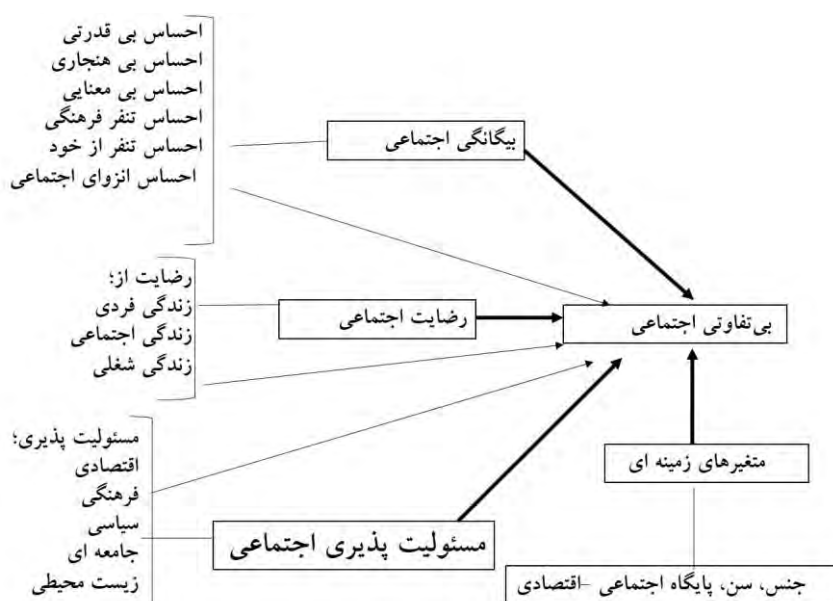
چارچوب نظری پژوهش در جدول ۱ و مدل نظری در شکل ۱ خلاصه شده است.

جدول ۱ - چارچوب نظری

Table 1- Theoretical framework

نوع متغیر	نظریه پرداز	متغیر	مؤلفه
مستقل	سیمن (1959) (به نقل از فولادیان، ۱۳۹۴)	بیگانگی اجتماعی	احساس: بی‌قدرتی، بی‌هنجاری
	کاک بدس و کالو (2009)	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	انزوای اجتماعی، تنفر فرهنگی، احساس بی‌معنایی
وابسته	فردینبرگ (به نقل از محسنی تبریزی، ۱۳۷۰)	رضایت اجتماعی	مسئولیت‌پذیری: اقتصادی، فرهنگی
	لیپست (۱۳۹۹)	پایگاه اقتصادی- اجتماعی	سیاسی، جامعه‌ای
	دورکیم (۱۳۸۴)، مرتن (1964)، پارسونز (به نقل از توسلی، ۱۳۸۳)	بی‌تفاوتی اجتماعی	رضایت از: زندگی فردی، شغلی، زندگی اجتماعی
			تحصیلات، درآمد، طبقه
			بعد ذهنی، بعد عینی

مدل نظری پژوهش

شکل ۱- مدل پژوهش

Fig 1- Research model

فرضیه‌های پژوهش

اعتبار^۱ و پایایی^۲ ابزار اندازه‌گیری

برای حصول اطمینان، از اعتبار محتوای پرسش‌نامه از نظر استادان متخصص به‌عنوان داور استفاده شد و برای پایایی ابزار اندازه‌گیری، از آلفای کرونباخ در نرم‌افزار Spss با نسخه ۲۳ استفاده شد. نتایج در جدول ۲ خلاصه شده است. برخی از معرف‌ها متناسب با جامعه هدف بومی شده‌اند. نحوه نمره‌گذاری برای گویه‌های مثبت، از خیلی زیاد ... تا خیلی کم (۱....۵)، به‌عکس نحوه نمره‌گذاری برای گویه‌های منفی از خیلی کم تا خیلی زیاد بوده است (۵....۱).

- ۱ - بیگانگی اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیر دارد؛
- ۲ - مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیر دارد؛
- ۳ - رضایت اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیر دارد؛
- ۴ - متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیت تأهل و پایگاه اجتماعی - اقتصادی) بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیر دارد.

روش پژوهش

رویکرد پژوهش، کمی و روش آن توصیفی - تحلیلی از نوع پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته و واحد تحلیل فرد است. جامعه آماری کلیه معلمان دوره ابتدایی و متوسطه شهر فامنین، یعنی ۱۵۰ نفر بودند و برآورد حجم نمونه $n = 108$ به دست آمد. از شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد.

¹ Validity

² Reliability

جدول ۲- متغیرها، مؤلفه‌ها و گویه‌ها (تعریف عملیاتی) و پایایی آنها (آلفای کرونباخ) به تفکیک متغیرها

Table 2- Variables, components and items and their reliability (Cronbach's alpha variables)

متغیر	مؤلفه	گویه‌ها	آلفای کرونباخ
تفاوت‌ناپذیری اجتماعی	بعد ذهنی	اگر به فرد نیازمند کمک نکنم، بعداً پشیمان می‌شوم. از افرادی که نسبت به اطرافیان خود بی‌تفاوت‌اند و با خونسردی از کنار آنها رد می‌شوند، بیزارم. بیشتر نگران مسائل زیست‌محیطی مانند تخریب درختانم. آینده کشورم برای مهم است. بیشتر به فکر مشکلات دیگرانم. کمک به هم نوعانم را وظیفه خود نمی‌دانم. همه افراد جامعه را هم‌نوع خود و محترم می‌دانم.	۰/۸۶
	بعد عینی	در انتخابات و رأی‌گیری‌ها شرکت می‌کنم. اخبار اتفاقات و جریان‌های سیاسی روز را چندان دنبال نمی‌کنم. در امور عمومی محله خودمان همکاری می‌کنم. مشارکت داوطلبانه با انجمن‌های غیردولتی دارم. در حد توانم به نیازمندان کمک می‌کنم. اگر نزاعی اتفاق بیفتد، به پلیس تلفن می‌کنم. اگر فرد حادثه‌دیده‌ای را ببینم، به او کمک می‌کنم. اگر فردی مشکلی داشته باشد، تا جایی که بتوانم او را راهنمایی می‌کنم. به وظایف شهروندی خود واقفم و آنها را انجام می‌دهم. برای انتخابات کاندیداها فعالیت می‌کنم. زمانی که سخنرانی رئیس‌جمهور از رادیو یا تلویزیون پخش می‌شود، آن را دنبال می‌کنم. تصمیمات مسئولان حکومتی را پیگیری می‌کنم. اگر در خیابان لوله‌ها ترکیده باشد، به مأموران آب و فاضلاب خبر می‌دهم.	۰/۸۲
	احساس بی‌قدرتی	گاهی دیگران از رفتار من سوء استفاده می‌کنند. فکر می‌کنم قادر نیستم به اهداف و نتایج مدنظرم برسم. درگیر شدن با کارهایی که انجام می‌دهم، اغلب در نظرم دشوار است. در برخورد با معضلات به وجود آمده در سطح جامعه، بیش از پیش احساس ناتوانی می‌کنم. توانایی غلبه بر مشکلات پیش‌بینی نشده زندگی را در زمان حال و آینده در خود نمی‌بینم.	۰/۶۶
	احساس بی‌معنایی	گاهی اوقات در مورد این‌که چه کسی هستم دچار تردید می‌شوم. در باور و عقایدیم دچار ابهام شده‌ام. آینده جامعه را تیره و تار می‌بینم. زندگی را پوچ و بی‌هدف می‌بینم.	۰/۸۱
تفاوت‌ناپذیری اجتماعی	احساس انزوا	هیچ نیازی نمی‌بینم که در انجام کارها و یا در مواقع مختلف کسی کنارم باشد. امروزه رفاقت و دوستی ارزشی ندارد. به دلیل اطمینان‌نداشتن به دیگران، تنهایی برای من بهتر است. از اینکه در کنار دوستانم هستم، احساس خوبی دارم.	۰/۷۵
	احساس بی‌هنجاری	در این جامعه هرکس برای خود قانونی دارد. هر طور دلم بخواهد رفتار می‌کنم و نتایج و پیامدهای آن برایم مهم نیست. احساس می‌کنم که امروزه در دنیای زندگی می‌کنیم که هرکس به فکر خودش است. فکر می‌کنم انسان باید به امروز ببیند؛ زیرا معلوم نیست که فردا چه پیش می‌آید.	۰/۶۵
	احساس تنفر	از شرایط حاکم در زندگی خود متنفرم. در لابه‌لای چرخ‌های زندگی، موجود بی‌ارزشی هستم. هیچ شانس و فرصت لازمی برای خلق و تولید و ابتکاری وجود ندارد که خرسندم کند. خود را انسان مفیدی نمی‌دانم. این قدر از فعالیت‌های علمی، پژوهشی بیزارم که دوست ندارم اسم آن را بشنوم.	۰/۷۵
	فرهنگی	وقتی خوب فکر می‌کنم، می‌بینم درسی که آموزش می‌دهم برای دانش‌آموزان هیچ ارزشی ندارد. از قرارگرفتن در محیط آموزشی مانند مدرسه لذت نمی‌برم.	۰/۷۵
مسئولیت‌پذیری	سیاسی	شرکت در انتخابات مختلف را وظیفه می‌دانم. در طول روز برای کسب آگاهی سیاسی و پیگیری رویدادهای سیاسی کشور تلاش می‌کنم. حضور خود را در مشارکت سیاسی برای کشور لازم می‌دانم.	۰/۸۴
	گویه ۵	دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان را برای شرکت در انتخابات سرنوشت‌ساز تشویق می‌کنم. در انتخابات درون آموزش و پرورش و انتخاب مدیران آموزش و پرورش فعالیت و مشارکت می‌کنم.	

متغیر	مؤلفه	گویه‌ها	آلفای کرونباخ
رضایت از زندگی فردی	اقتصادی	خود را ملزم به صرفه‌جویی در مصرف آب، برق، گاز و می‌دانم. خرید کالای داخلی را به خرید کالای خارجی ترجیح می‌دهم. پرداخت مالیات شهروندان را لازم و ضروری می‌دانم. دانش‌آموزان را به فعالیت‌های کارآفرینی، تشویق می‌کنم.	۰/۶۹
	فرهنگی	در حفظ نشانه‌ها و آثار فرهنگی، تاریخی و ملی خود تلاش می‌کنم. در برنامه‌های فرهنگی و هنری شهر حضور می‌یابم. در کنار فرهنگ قومی خود، به شناخت و حفظ فرهنگ و آداب رسوم سایر قومیت‌ها نیز توجه دارم. نشانه‌ها و آثار فرهنگی و دانشمندان شهر برایم ارزشمندند و آنها را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنم. از تعریف نشانه‌ها و آثار تاریخی شهر برای دانش‌آموزان لذت می‌برم.	۰/۸۴
	جامعه‌ای	قانون و مقررات موجود در جامعه را به‌طور کامل رعایت می‌کنم. منافع جامعه را به منافع شخصی ترجیح می‌دهم. در انجمن‌ها و تشکل‌های آموزش و پرورش شرکت می‌کنم. قوانین و مقررات محل خدمتم (مدرسه یا دبیرستان) را به‌طور کامل رعایت می‌کنم. در نشست‌های شورای مدرسه یا دبیرستان با احساس مسئولیت شرکت می‌کنم.	۰/۸۰
	رضایت از وضع مالی خود	از وضعیت سلامت روحی و روانی خود رضایت دارم. از وضعیت محیط کار خود رضایت دارم. از وضع مالی خود رضایت دارم. ۳ معرف	۰/۸۴
	رضایت شغلی	از شغلی که دارم، احساس جذابیت می‌کنم. توانایی فنی و مدیریتی مسئولان بالادستی قابل تقدیر است. مسئولان بالادستی به علایق و نظرات من احترام می‌گذارند. از همکارانم راضی هستم. میزان حقوق و دستمزد من در جامعه مطلوب است. فرصت‌های برابر برای پیشرفت شغلی من در جامعه وجود دارد.	۰/۶۸
	رضایت از اوضاع جامعه	عملکرد مردم در قبال جامعه و مسائل اجتماعی رضایت‌بخش است. عملکرد مسئولین دولتی در قبال جامعه و مردم رضایت‌بخش است. امنیت کشور ما از امنیت دیگر نقاط جهان بهتر است. ۳ معرف	۰/۶۵
	اقتصادی	افزایش حقوق متناسب با تورم جامعه، توجه به معیشت معلمان و پرداخت کمک‌هزینه، دادن وام کم‌بهره، افزایش تسهیلات و رفاه معلمان و مکان‌های تفریحی و ورزشی و...	۰/۶۵
	۴ گویه	حفظ حرمت معلمان با ساخت فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی، دوری از بی‌احترامی از قشر معلمان نسبت به سایر اقشار جامعه، تحقیق‌نکردن معلمان به‌خصوص از طریق رسانه‌های تصویری مثل تلویزیون، برخورد احترام‌آمیز بالادستی‌ها مثل مدیر و رئیس با معلم	۰/۶۴
	رتبه‌بندی	توجه به تلاش‌های علمی معلمان و دادن امتیاز به آنها، محاسبه امتیازات علمی در ارتقای رتبه. افزایش حقوق و پاداش علمی ناشی از رتبه‌بندی و شایستگی‌ها، نه فقط روی کاغذ و بی‌خاصیت بودن آن، امکان ارتقای علمی معلمان مثل اساتید دانشگاه‌ها	۰/۶۴
	۴ گویه		
راهکارهای کاربردی	مشارکت در تصمیم‌های مهم	حضور فعال و مشارکت در شوراهای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، اجتناب از انحصاری شدن تصمیمات سرنوشت‌ساز به عده‌ای خاص، دوری از فرقه‌گرایی و شبه حزبی عمل کردن در تصمیمات مهم آموزشی و پژوهشی و تأکید بر شایسته‌سالاری	۰/۶۴
	۳ گویه		

یافته‌های توصیفی متغیرهای جمعیتی در جدول ۳ گزارش شده است.

یافته‌های پژوهش
یافته‌های توصیفی

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان (۱۰۸ نفر)

Table 3- Frequency distribution of respondents (108 people)

متغیرها و مؤلفه‌ها									
جنس		تحصیلات		وضعیت تأهل		میزان درآمد (میلیون تومان)			
مرد	زن	فوق دیپلم	کارشناسی	ارشد	مجرد	متاهل	زیر ۱۰	۱۰-۲۰	بیشتر از ۲۰
۵۱	۵۷	۱۲	۷۶	۲۰	۲۰	۸۱	۳۹	۶۰	۹
۴۷/۲	۵۲/۸	۱۱	۷۰/۴	۱۸/۵	۱۸/۵	۸۱/۵	۳۶/۱	۵۵/۶	۸۶۴/۳
سن (سال)					طبقه اجتماعی				
زیر ۳۰	۳۰-۳۹	۴۰-۴۹	۵۰ سال و بیشتر	پایین پایین و پایین	متوسط	بالای بالا و بالا			
۱۹	۴۷	۳۴	۸	۸	۹۵	۵			
۱۷/۶	۴۳/۵	۳۱/۵	۷/۴	۷/۴	۸۸	۴/۶			

درآمد پاسخ‌گویان بین ۱۰ تا ۲۰ میلیون تومان (۵۵/۶٪) و بیشترین سن پاسخ‌گویان بین ۳۰-۳۹ سال گزارش شده است (۴۳/۵٪). پاسخ‌گویان بیشترین وضعیت طبقه اجتماعی خود را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند (۸۸٪).

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، درصد پاسخ‌گویان زن (۵۲/۸٪) بیش از پاسخ‌گویان مرد (۴۷/۲٪) و درصد متأهلان بیش از مجردان (۸۱/۵٪) بوده است. بیشترین سطح تحصیلات پاسخ‌گویان کارشناسی (۷۰/۴٪)، بیشترین میزان

جدول ۴- توزیع توصیفی راهکارها از نظر معلمان

Table 4- Descriptive distribution of solutions from the perspective of teachers

درصد	فراوانی	متغیر
۳۶/۱	۳۹	اقتصادی
۲۶/۹	۲۹	احترام اجتماعی
۲۵	۲۷	رتبه‌بندی علمی
۱۲	۱۳	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مهم
۱۰۰	۱۰۸	جمع

۲۵ درصد رتبه‌بندی علمی و ۱۳ درصد هم مشارکت آنها را در تصمیمات مهم و سرنوشت‌ساز مرتبط با آموزش و پرورش و جامعه بیان داشتند. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۵ خلاصه شده است.

همان‌طور که جدول راهکارها از نظر معلمان نشان می‌دهد، ۳۶/۱ درصد بیان کردند که مهم‌ترین راهکار، کاهش بی تفاوتی معلمان نسبت به مسائل جامعه، توجه به اقتصاد و معیشت و حقوق رفاه آنان است. ۲۶/۹ درصد تلاش برای حفظ احترام و حیثیت و ارتقای پایگاه اجتماعی آنها و

جدول ۵- آمار توصیفی متغیرها و مؤلفه‌های آنها

Table 5- Descriptive statistics of variables and their components

متغیر	شاخص	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	کجی	کشیدگی	تعداد گویه
بیگانگی اجتماعی	۶۹/۸۴	۸/۷۱۹	۴۶	۹۸	۰/۱۸۱	۰/۶۶۳	۲۴	
احساس بی‌قدرتی	۱۲/۶۹	۱۶/۰۳۱	۵	۲۳	۰/۴۷۷	-۰/۳۱۹	۵	
احساس بی‌معنایی	۱۴/۰۶	۷/۸۳۷	۷	۱۹	-۰/۶۳۳	-۰/۱۱۴	۴	
احساس انزوای اجتماعی	۹/۰۶	۹/۹۴۹	۴	۲۰	۱/۲۷۶	۱/۷۷۴	۴	
احساس بی‌هنجاری اجتماعی	۱۰/۹۲	۱۲/۵۰۷	۴	۲۰	-۰/۰۱۱	-۰/۴۷۹	۴	
احساس تنفر فرهنگی	۱۰/۳۲	۶/۱۶۵	۳	۱۵	-۰/۹۹۲	۰/۸۸۸	۸	
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۶۷/۹۱	۱۲/۲۴۹	۴۴	۱۰۰	۰/۱۱۶	-۰/۴۲۰	۲۴	
مسئولیت‌پذیری اقتصادی	۸/۰۶	۲/۶۸۲	۳	۱۵	۰/۳۸۴	-۰/۱۴۱	۳	
مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای	۱۶/۸۷	۴/۶۲۸	۵	۲۵	-۰/۴۶۳	-۰/۵۰۰	۵	
مسئولیت‌پذیری فرهنگی	۱۲/۲۴	۴/۳۲۱	۵	۲۴	۰/۸۶۲	۰/۶۸۰	۵	
مسئولیت‌پذیری سیاسی	۱۷/۰۶	۵/۱۰۳	۶	۲۵	-۰/۱۶۵	-۰/۸۰۵	۵	
رضایت اجتماعی	۳۸/۳۹	۷/۷۷۲	۲۱	۶۰	۰/۳۳۴	-۰/۱۵۷	۱۲	
رضایت فردی	۷/۲۶	۳/۱۹۶	۳	۱۵	۰/۵۰۴	-۰/۲۶۷	۳	
رضایت شغلی	۱۹/۹۴	۴/۵۰۹	۹	۳۰	۰/۰۰۲	-۰/۴۰۶	۶	
رضایت جامعه‌ای	۱۱/۱۹	۲/۵۱۴	۶	۱۵	۰/۰۱۷	-۰/۹۶۸	۳	
بی‌تفاوتی اجتماعی	۶۳/۷۰	۱۲/۴۴۷	۳۲	۹۲	-۰/۲۱۸	-۰/۲۳۱	۲۰	
بعد ذهنی بی‌تفاوتی اجتماعی	۲۸/۳۵	۵/۸۱۱	۱۷	۳۵	-۰/۳۱۱	-۱/۲۴۱	۷	
بعد عینی بی‌تفاوتی اجتماعی	۳۵/۳۵	۸/۸۰۹	۱۳	۵۷	-۰/۲۶۷	-۰/۱۸۱	۱۳	

متوسط است. براساس یافته‌های جدول میانگین، بعد عینی بی‌تفاوتی معلمانی بیش از بعد ذهنی آنهاست. همچنین شاخص‌های کجی و کشیدگی نشان می‌دهند که شرط نرمال بودن برای تمام متغیرها وجود دارد؛ زیرا تفاضل کجی و کشیدگی آنها بیشتر از ۰/۵ درصد است.

یافته‌های آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: بیگانگی اجتماعی بر تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیرگذار است.

فرض صفر: بیگانگی اجتماعی بر تفاوتی اجتماعی معلمان

تأثیرگذار نیست. $H_1 = H_0$

فرض پژوهش: بیگانگی اجتماعی بر تفاوتی اجتماعی

معلمان تأثیرگذار است. $H_1 \neq H_0$

برای بررسی میزان متغیرهای ملاک و پیش‌بین، به این طریق عمل شد. چنانچه میانگین به دست آمده زیر ۴۰ باشد، در حد پایین، اگر بین ۴۰ تا ۷۰ باشد، در حد متوسط و اگر بیش از ۷۰ باشد، در حد زیاد ارزیابی شد.

جدول (۴) توزیع توصیفی از قبیل میانگین، انحراف معیار و حداقل و حداکثر، کجی و کشیدگی، نمره کسب‌شده مربوط به متغیرها و ابعاد آنها را در آزمودنی‌ها نشان می‌دهد. براساس یافته‌ها، بیگانگی اجتماعی با (میانگین = ۶۹/۸۴ و انحراف معیار = ۸/۷۱۹) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با (میانگین = ۶۷/۹۱ و انحراف معیار = ۱۲/۲۴۹) نیز در حد متوسط است، اما رضایت اجتماعی معلمان با (میانگین = ۳۸/۳۹ و انحراف معیار = ۷/۷۷۲) در حد پایین است. بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان با (میانگین = ۶۳/۷۰ و انحراف معیار = ۱۲/۴۴۷) در حد

یافته‌های تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس متغیر بیگانگی اجتماعی و تأثیر آن بر متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی (به دو روش اینتر و روش گام به گام در جدول ۷ و ۶) خلاصه شده است.

جدول ۶- تحلیل رگرسیون چندگانه و واریانس بیگانگی اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش اینتر)

Table 6- Multiple regression analysis and variance of social alienation with social indifference (inter method)

متغیر ملاک	روش	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R^2	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	اینتر	بیگانگی اجتماعی	۰/۵۹۴	۷/۵۹۷	۰/۰۰۰	۰/۵۹۴	۰/۳۵۳	۵۷/۷۱۴	۰/۰۰۰

همان‌طور که جدول (۶) نشان می‌دهد، ضریب رگرسیون بین متغیر بیگانگی اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی ($R = ۰/۵۹$) در حد متوسط و مثبت است و بیگانگی اجتماعی ۵۹۴ درصد تغییرات بی‌تفاوتی معلمان را پیش‌بینی می‌کند. ضریب تعیین (R^2) نشان می‌دهد ۳۶/۲ درصد از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی، با متغیر بیگانگی اجتماعی تعیین می‌شود. سطح معنی‌داری F (آنوا) کمتر از ۰/۰۱ است که حکایت از تأیید مدل رگرسیونی دارد و فرض پژوهش در ۹۹ درصد

اطمینان نیز تأیید می‌شود. آماره بتا نیز اهمیت نسبی حضور متغیر را در مدل رگرسیون نشان می‌دهد. معمولاً هرگاه قدر مطلق آماره t برای متغیری بزرگ‌تر از ۱/۹۶ باشد، سطح خطای آن نیز کوچک‌تر از ۰/۰۱ یا ۰/۰۵ است و با توجه به اینکه مقدار این آماره در این فرضیه ۷/۷۵۸ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرضیه تأثیر بیگانگی اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می‌شود.

جدول ۷- تحلیل رگرسیون چندگانه و واریانس مؤلفه‌های بیگانگی اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش گام به گام)

Table 7- Multiple regression and variance analysis (ANOVA) of the components of social alienation and social indifference (stepwise)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R^2	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	۱	احساس تنفر فرهنگی	۰/۴۵۲	۵/۲۲۰	۰/۰۰۰	۰/۴۵۲	۰/۲۰۴	۲۷/۲۴۵	۰/۰۰۰
		احساس تنفر فرهنگی	۰/۳۸۷	۴/۴۵۵	۰/۰۰۰	۰/۵۱۲	۰/۲۶۲	۱۸/۶۸۴	۰/۰۰۰
	۲	احساس بی‌معنایی	۰/۲۵۰	۲/۸۷۴	۰/۰۰۵				
		احساس تنفر فرهنگی	۰/۳۵۳	۴/۱۴۳	۰/۰۰۰				
		احساس بی‌معنایی	۰/۲۴۷	۲/۹۳۳	۰/۰۰۴	۰/۵۵۸	۰/۳۱۱	۱۵/۶۵۸	۰/۰۰۰
		احساس انزوای اجتماعی	۰/۲۲۳	۲/۷۱۱	۰/۰۰۸				
	۳	احساس تنفر فرهنگی	۰/۳۱۸	۳/۷۷۵	۰/۰۰۰				
		احساس بی‌معنایی	۰/۲۷۰	۳/۲۶۶	۰/۰۰۱	۰/۵۹۳	۰/۳۵۲	۱۳/۹۹۴	۰/۰۰۰
	۴	احساس انزوای اجتماعی	۰/۲۱۰	۲/۶۰۴	۰/۰۱۱				
		احساس بی‌قدرتی	۰/۲۰۶	۲/۵۵۲	۰/۰۱۲				

در روش گام به گام جدول (۷)، اولین مؤلفه‌ای که وارد معادله شده است و بیشترین تغییر بی‌تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند، مؤلفه احساس تنفر فرهنگی بود. ضریب تأثیر این متغیر در گام اول (۰/۴۵۲) است. در مرحله دوم مؤلفه احساس بی‌معنایی با ضریب تأثیر (۰/۲۵۰) وارد معادله شده است. در گام سوم احساس انزوای اجتماعی با ضریب تأثیر (۰/۲۲۳) و در گام چهارم مؤلفه احساس بی‌قدرتی با ضریب تأثیر (۰/۲۰۶) وارد شده است. با اضافه شدن هر متغیر در هر گام، میزان تغییراتی افزایش می‌یابد که بی‌تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند. سطح معنی‌داری آنوا در ۴ گام کمتر از ۰/۰۰۰ شده است که حکایت از تأیید مدل و تأیید

فرض تحقیق با سطح اطمینان ۹۹ درصد دارد. همچنین مؤلفه بی‌هنجاری رابطه معنی‌داری با بی‌تفاوتی اجتماعی نداشته و از معادله خارج شده است.

فرضیه دوم: مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیرگذار است.

$$(H1=H0 : H1 \neq H0)$$

در مرحله اول با روش اینتر رگرسیون بین دو متغیر اصلی سنجیده شد و در مرحله دوم با روش گام به گام، رابطه بین مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری با متغیر ملاک سنجیده شد. یافته‌ها در جدول (۷) با روش اینتر و جدول (۸) به روش گام به گام خلاصه شده است.

جدول ۸- تحلیل رگرسیون چندگانه و آنوا متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش اینتر)

Table 8- Multiple regression analysis and variable types of social responsibility with social indifference (inter method)

متغیر ملاک	روش	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R ²	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	اینتر	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	-۰/۶۰۹	-۲/۷۰۱	۰/۰۰۸	۰/۶۰۹	۰/۳۷۱	۶۲/۵۱۶	۰/۰۰۰

همان‌طور که جدول (۸) رگرسیون با روش اینتر نشان می‌دهد، ضریب همبستگی رگرسیون بین متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی مثبت و متوسط است (۰/۶۰۹) و ضریب تعیین (۰/۳۷۱) درصد از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی را تعیین و پیش‌بینی می‌کند. بنا یعنی ضریب تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ۰/۶۰۹ درصد

تأثیر منفی بر بی‌تفاوتی اجتماعی دارد و با افزایش هر واحد مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از بی‌تفاوتی اجتماعی ۰/۶۰۹ درصد کاسته می‌شود. آنوا (F = ۶۲/۵۱۶) و سطح معنی‌داری = ۰/۰۰۰ نشان می‌دهد که فرض تحقیق در سطح ۹۹ درصد اطمینان تأیید شده است.

جدول ۹- تحلیل رگرسیون چندگانه و واریانس (آنوا) مؤلفه‌های متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش گام به گام)

Table 9- Multiple regression and variance analysis (ANOVA) of the variable components of social responsibility and social indifference (stepwise method)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	β	T	P-value	R	R ²	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	۱	مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای	-۰/۵۴۸	-۶/۷۴۷	۰/۰۰۰	۰/۵۴۸	۰/۳۰۰	۴۵/۵۱۹	۰/۰۰۰
		مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای	-۰/۵۳۷	-۶/۹۰۶	۰/۰۰۰				
	۲	مسئولیت‌پذیری اقتصادی	۰-۰/۲۵۸	-۳/۳۱۴	۰/۰۰۱	۰/۶۰۶	۰/۳۶۷	۳۰/۳۹۶	۰/۰۰۰

جدول رگرسیون چندگانه با روش گام به گام (۹) نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای، اولین مؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که وارد معادله شده است و ضریب همبستگی بین این مؤلفه با بی‌تفاوتی اجتماعی در سطح متوسط (۰/۵۴۸) است. همچنین ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۳۰ درصد از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی با متغیر مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای تعیین و پوشش داده می‌شود. بتای متغیر مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای نشان می‌دهد این مؤلفه ۰/۵۴۸ درصد بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیر دارد؛ یعنی با افزایش یک واحد در متغیر مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای، میزان بی‌تفاوتی اجتماعی به مقدار ۰/۵۴۸ درصد کاهش می‌یابد و از بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان کاسته می‌شود.

در گام دوم متغیر مسئولیت‌پذیری اقتصادی نیز، وارد معادله و ضریب تأثیر آن بر بی‌تفاوتی اجتماعی (۰/۲۵۸-) را

برآورد شد. بتای دو مؤلفه مسئولیت‌پذیری در گام دوم، ۰/۷۹۵ درصد از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی را تبیین می‌کنند. درواقع با افزایش هر واحد تغییر در این دو متغیر، به‌اندازه ۷۹/۵ درصد متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی کاهش می‌یابد. سطح معنی‌داری F (آنوا) کمتر از ۰/۰۰۰ است که حکایت از تأیید مدل رگرسیونی و فرض پژوهش در سطح اطمینان ۹۹٪ دارد و متغیر مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای و اقتصادی قادر به پیش‌بینی و تعیین تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی است. دیگر مؤلفه‌های متغیر مسئولیت‌پذیری وارد معادله نشده‌اند و تأثیر درخور توجهی بر بی‌تفاوتی اجتماعی نداشتند.

فرضیه سوم: رضایت اجتماعی و مؤلفه‌های آن بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیرگذار است. ($H_1 = H_0 : H_1 \neq H_0$) یافته‌های تحلیل رگرسیونی با روش اینتر در جدول (۱۰) خلاصه شده است.

جدول ۱۰- تحلیل رگرسیون چندگانه و واریانس (آنوا) مؤلفه‌های متغیر رضایت اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش اینتر)

Table 10- Multiple regression and variance analysis (ANOVA) of variable components of social satisfaction with social indifference (inter method)

متغیر ملاک	روش	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R ²	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	اینتر	رضایت اجتماعی	-۰/۶۵۷	۸/۹۶۴	۰/۰۰۰	۰/۶۵۷	۰/۴۳۱	۸۰/۳۵۸	۰/۰۰۰

براساس یافته‌های جدول (۱۰)، ضریب همبستگی رگرسیون رضایت اجتماعی (۰/۶۵۷) از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند و همبستگی دو متغیر در حد متوسط و مثبت ارزیابی می‌شود. ضریب تعیین (۰/۴۳۱) درصد از تغییرات متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی را تعیین می‌کند.

ضریب تأثیر (بتا)، رضایت اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی، ۰/۶۵۷ درصد تأثیر منفی دارد و با افزایش هر واحد رضایت اجتماعی از بی‌تفاوتی اجتماعی، ۰/۶۵۷ درصد کاسته می‌شود. آنوا ($F = ۸۰/۳۵۸$ و سطح معنی‌داری = ۰/۰۰۰) نشان می‌دهد که فرض تحقیق در سطح ۹۹ درصد اطمینان تأیید شده است.

جدول ۱۱- تحلیل رگرسیون چندگانه و واریانس (آنوا) مؤلفه‌های متغیر رضایت اجتماعی با بی‌تفاوتی اجتماعی (روش گام به گام)

Table 11- Multiple regression and variance analysis (ANOVA) of variable components of social satisfaction with social indifference (stepwise method)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R ²	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	۱	رضایت از اوضاع جامعه	-۰/۵۷۴	-۷/۲۱۷	۰/۰۰۰	۰/۵۷۴	۰/۳۳۰	۵۲/۰۹۱	۰/۰۰۰
	۲	رضایت از اوضاع جامعه	-۰/۴۲۷	-۵/۵۲۱	۰/۰۰۰	۰/۶۷۹	۰/۴۶۱	۴۴/۸۶۶	۰/۰۰۰
		رضایت شغلی	-۰/۳۹۱	-۵/۰۵۶	۰/۰۰۰				

۸۱/۸ درصد متغیر بی تفاوتی اجتماعی کاهش می‌یابد. سطح معنی‌داری F (آنوا) کمتر از ۰/۰۰۰، حکایت از تأیید مدل رگرسیونی و فرض پژوهش در سطح اطمینان ۹۹٪ دارد. مؤلفه رضایت فردی نیز در مدل وارد نشده است.

فرضیه چهارم: متغیرهای زمینه‌ای بر بی تفاوتی اجتماعی معلمان تأثیرگذار است.

متغیرهای زمینه‌ای شامل جنس، سن، وضعیت تأهل، پایگاه اقتصادی- اجتماعی است. پایگاه اقتصادی- اجتماعی شامل متغیرهای تحصیلات، میزان درآمد و طبقه اجتماعی معلمان است که از طریق کامپیوت SPSS به یک متغیر به نام پایگاه اقتصادی- اجتماعی تبدیل و تحلیل شده است. از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه (آنوا) برای مقایسه بی تفاوتی اجتماعی در گروه‌های سنی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی معلمان استفاده و یافته‌ها در جداول ۱۲ خلاصه شد.

جدول (۱۱) نشان می‌دهد که در گام اول، رضایت از اوضاع جامعه وارد معادله شده است و ضریب همبستگی بین این مؤلفه با بی تفاوتی اجتماعی در سطح متوسط (۰/۵۷۴)، قادر به پیش‌بینی تغییرات متغیر بی تفاوتی اجتماعی است. همچنین ۳۳۰ درصد از تغییرات متغیر بی تفاوتی اجتماعی با متغیر رضایت از اوضاع جامعه تعیین می‌شود. برای رضایت از اوضاع جامعه (۰/۵۷۴-) درصد بر بی تفاوتی اجتماعی تأثیر منفی دارد؛ یعنی با افزایش یک واحد در متغیر رضایت از اوضاع جامعه، میزان بی تفاوتی اجتماعی به مقدار ۰/۵۷۴ درصد کاهش می‌یابد و از بی تفاوتی اجتماعی معلمان، کاسته می‌شود. در گام دوم متغیر رضایت شغلی وارد معادله شده است. ضریب تأثیر رضایت شغلی بر بی تفاوتی اجتماعی (۰/۳۹۱-) برآورد شد؛ یعنی این دو متغیر با یکدیگر ۰/۸۱۸ درصد از تغییرات متغیر بی تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی و تبیین می‌کنند. درواقع با افزایش هر واحد تغییر در این دو متغیر به اندازه

جدول ۱۲- آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه (آنوا) بین سن و پایگاه اقتصادی- اجتماعی با بی تفاوتی اجتماعی در بین معلمان

Table 12- One-way analysis of variance (ANOVA) test between age and socio-economic Status with social indifference among teachers

متغیر سن	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig
بین گروه‌ها	۶۹۰/۶۴۳	۶	۱۱۵/۱۰۷		
درون گروه‌ها	۱۵۸۸۷/۸۷۵	۱۰۱	۱۵۷/۳۰۶	۰/۶۸۶	۰/۵۶۲
جمع	۱۶۵۷۸/۵۱۹	۱۰۷			
پایگاه اقتصادی- اجتماعی					
بین گروه‌ها	۱۷۶/۰۱۴	۳	۵۸/۶۷۱		
درون گروه‌ها	۱۶۴۰۲/۵۰۵	۱۰۴	۱۵۷/۷۱۶	۰/۳۷۲	۰/۷۷۳
جمع	۱۶۵۷۸/۵۱۹	۱۰۷			

(Sig=۰/۶۲۵). بنابراین بین گروه‌های سنی پنج ساله، تفاوت معناداری در زمینه شدت بی تفاوتی اجتماعی وجود ندارد و فرض تحقیق رد و فرض صفر، تأیید می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی معلمان با بی تفاوتی اجتماعی آنها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. آماره F به دست آمده (۰/۳۷۲) در سطح خطایی بسیار بیشتر از حد استاندارد، یعنی ۰/۰۵ محاسبه شده است

یافته‌های جدول ۱۲، رابطه بین گروه‌های سنی معلمان را با بی تفاوتی اجتماعی نشان می‌دهد. در این مدل گروه‌های سنی ۵ ساله معلمان از حیث میزان بی تفاوتی با یکدیگر مقایسه شد تا نشان داده شود که آیا بین گروه‌های سنی و بی تفاوتی معلمان ارتباط معنادار وجود دارد یا خیر. یافته‌ها نشان می‌دهد آماره F با مقدار (۰/۷۳۲) در سطح خطایی بسیار بیشتر از حد استاندارد، یعنی ۰/۰۵ محاسبه شده است

بی‌تفاوتی اجتماعی معنی‌دار نیست، اما متغیر تأهل بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیرگذار است و فرض پژوهش با ۹۹ درصد اطمینان تأیید شد.

تحلیل‌های رگرسیونی چند متغیره با روش گام به گام

در این بخش از تحلیل هدف، یافتن میزان و سهم اثر متغیرهای مستقل بیگانگی اجتماعی، رضایت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی در تبیین میزان بی‌تفاوتی اجتماعی است. در روش گام‌به‌گام، قوی‌ترین متغیرها به ترتیب وارد معادله می‌شوند و این کار تا زمانی ادامه می‌یابد که خطای آزمون معناداری به ۵ درصد برسد. تحلیل رگرسیون تا سه گام پیش رفته (جدول ۱۴) و متغیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی در تحلیل وارد نشده است.

(Sig=۰/۷۷۳)، بین طبقات اقتصادی - اجتماعی، تفاوت معناداری در زمینه شدت بی‌تفاوتی اجتماعی وجود ندارد؛ بنابراین فرض تحقیق رد و فرض صفر تأیید می‌شود. برای بررسی متغیرهای جنس و وضعیت تأهل، به دلیل اسمی بودن آنها، از آماره خی دو استفاده و یافته‌ها در جدول ۱۳ خلاصه شد.

جدول ۱۳- تحلیل آماری متغیرهای اسمی (۱۰۷ نفر)

Table 13- Statistical analysis of nominal variables (107 people)

متغیر	خی دو	درجه آزادی	معنی داری
جنس	۰/۳۳۳	۱	۰/۵۶۴
تأهل	۴۲/۸۱۵	۱	۰/۰۰۰

همان‌طور که جدول ۱۳ نشان می‌دهد، رابطه جنس با

جدول ۱۴- تحلیل رگرسیونی با روش گام به گام برای پیش‌بینی میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر بی‌تفاوتی اجتماعی

Table 14- regression analysis predicting the influence of independent variables on social indifference (stepwise method)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	β	t	P-value	R	R^2	F	P-value
بی‌تفاوتی اجتماعی	۱	رضایت اجتماعی	-۰/۶۵۷	-۸/۹۶۴	۰/۰۰۰	۰/۶۵۷	۰/۴۳۱	۸۰/۳۵۸	۰/۰۰۰
		رضایت اجتماعی	-۰/۴۹۱	-۶/۷۳۰	۰/۰۰۰				
	۲	بیگانگی اجتماعی	۰/۳۷۹	۵/۱۹۹	۰/۰۰۰	۰/۷۴۰	۰/۵۴۸	۶۳/۵۶۱	۰/۰۰۰
		رضایت اجتماعی	-۰/۳۸۰	-۵/۰۲۸	۰/۰۰۰				
	۳	بیگانگی اجتماعی	۰/۳۰۵	۴/۲۳۹	۰/۰۰۰	۰/۷۷۴	۰/۵۹۸	۵۱/۶۶۳	۰/۰۰۰
		مسئولیت‌پذیری	-۰/۲۷۵	-۳/۶۲۷	۰/۰۰۰				

$R = ۰/۶۵۷$, $sig = ۰/۰۰۰ < ۰/۰۵$, $F = ۸۰/۳۵۸$, $df = 1$)

در گام دوم، متغیر بیگانگی اجتماعی وارد معادله شد. هر دو متغیر رضایت اجتماعی و بیگانگی اجتماعی ۸۱۰ درصد از تغییرات بی‌تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. رابطه

در گام اول، اولین متغیر رضایت اجتماعی وارد تحلیل شده است و ۶۵۷ درصد از تغییرات بی‌تفاوتی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند. براساس سطح معنی‌داری آن‌ها با ۹۹ درصد اطمینان، فرض تحقیق و مدل تأیید شد.

معنی‌داری بین متغیرها با بی‌تفاوتی اجتماعی وجود دارد و فرض تحقیق با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می‌شود.

$$R = 0.745, \text{sig} = 0.000 < 0.05, F = 65.563, df = 2)$$

بیگانگی اجتماعی ۱۲/۴ درصد واریانس بی‌تفاوتی اجتماعی را تبیین می‌کند. $(54/8 - 43/1 = 11/7)$

در گام سوم، سومین متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی وارد معادله شد.

$$R = 0.774, \text{sig} = 0.000 < 0.05, F = 51.663, df = 3)$$

مسئولیت‌پذیری اجتماعی ۵ درصد از واریانس بی‌تفاوتی اجتماعی را تعیین می‌کند $(0.598 - 0.548 = 0.05)$.

براساس یافته‌ها، هر قدر میزان رضایت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی افزایش می‌یابد، از بی‌تفاوتی اجتماعی کاسته می‌شود؛ اما هر قدر میزان بیگانگی اجتماعی افزایش می‌یابد، به بی‌تفاوتی اجتماعی هم افزوده می‌شود.

نتیجه و بحث

پژوهش حاضر، عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه شهر فامنین و راه‌های کاهش آن را با روش پیمایشی مطالعه کرد. نتایج به شرح زیر به دست آمد. نتایج توصیفی میانگین و انحراف معیار متغیرهای اصلی پژوهش نشان داد که بیگانگی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بی‌تفاوتی اجتماعی پاسخ‌گویان در حد متوسط، اما رضایت اجتماعی آنها در حد کم گزارش شده است. در این تحقیق مهم‌ترین راهکار کاهش بی‌تفاوتی اجتماعی از نظر معلمان، به ترتیب اهمیت شامل موارد زیر بود: حل مسائل اقتصادی و حقوق و رفاه معلمان، حفظ احترام اجتماعی، حل مشکل رتبه‌بندی و درنهایت شرکت معلمان در تصمیمات مهم و سرنوشت‌ساز آموزش و پرورش. نتایج آزمون فرضیه‌ها به شرح زیر برآورد شد. فرضیه اول پژوهش: تأثیر بیگانگی اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان تأیید شد.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های فولادیان (۱۳۹۴)، حسونند (۱۳۹۵) و در بعد بی‌قدرتی، با سیدین و همکاران

(۱۴۰۱) و نوابخش و میرزاپوری و لولکلا (۱۳۹۴)، بعد بی‌هنجاری با محسنی تبریزی (۱۳۷۵)، بعد بی‌معنایی با محسنی تبریزی و صداقتی فرد (۱۳۹۰)، صداقتی فرد (۱۳۹۲)، سفیری و صادقی (۱۳۸۸)، گانس (۱۹۹۹)، نادری و همکاران (۱۳۸۸) و در بعد احساس تنفر فرهنگی و تنفر از خود با عنبری و غلامیان (۱۳۹۵)، فولادیان (۱۳۹۴)، نبوی و همکاران (۱۳۹۳) همسو و هماهنگ است. همچنین تأییدکننده نظریات سیمن (۱۹۵۹) در رابطه با متغیر بیگانگی اجتماعی و ابعاد آن است. براساس رگرسیون گام به گام، هر قدر تنفر فرهنگی، احساس بی‌معنایی و بی‌قدرتی در جامعه افزایش یابد، بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان نسبت به خود، دیگران و جامعه نیز افزایش می‌یابد. براساس اظهارات معلمان در مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته، توجه ویژه و بهادادن شخصیتی و معنایی به معلمان به‌عنوان یک سرمایه انسانی سازنده نسل آینده، بی‌تفاوتی اجتماعی آنها را کاهش می‌دهد.

در تحلیل رگرسیون گام به گام مؤلفه‌های بیگانگی اجتماعی، مؤلفه احساس تنفر فرهنگی با ضریب تأثیر (۰/۴۵۲) اولین متغیری است که وارد معادله می‌شود و بیشترین تغییر بی‌تفاوتی اجتماعی را تبیین می‌کند. در نظریه کارکردگرایان، ساختاری از جمله دورکیم (۱۳۸۴) و پارسونز (۱۹۳۷) و مرتن (۱۹۶۴) فرهنگ در رأس نظام اجتماعی کل است و ارزش‌ها و باورها و اعتقادات مهم‌ترین عناصر سازنده فرهنگی‌اند. بنابراین تنفر فرهنگی عامل گسست فرد از جامعه می‌شود و آنها را نسبت به ارزش‌های جامعه بی‌تفاوت و احتمالاً مخالف می‌کند که نباید به راحتی از کنار این یافته پژوهشی گذشت.

در گام دوم مؤلفه احساس بی‌معنایی، در گام سوم احساس انزوای اجتماعی و در گام چهارم مؤلفه احساس بی‌قدرتی وارد شده است. احساس بی‌معنایی، انزوا و بی‌قدرتی تقویت‌کننده بی‌تفاوتی و پوچی در آحاد جامعه می‌شوند و تهدیدی برای انسجام و همبستگی اجتماعی فرد و جامعه‌اند. فرضیه دوم پژوهش: تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان نیز تأیید شد.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کلانتری و همکاران

(1992) و لیپست (۱۳۹۹) و چن و ژنگ (1999) هماهنگ و همسو است. هر قدر رضایت اجتماعی افزایش می‌یابد، از بی‌تفاوتی اجتماعی کاسته می‌شود. معلمان رضایت اجتماعی کافی از شغل و اوضاع جامعه ندارند، به همین دلیل بر بی‌تفاوتی اجتماعی آنها می‌افزاید. بنابر اظهارات معلمان، سروکار داشتن با کودکان و نسل نوجوان مهارت‌های ویژه می‌طلبد و نیازمند وقت گذاشتن با تحمل بالاست. برای رسیدن به این هدف، دغدغه مالی و معیشتی معلمان باید برطرف و حرمت شغل معلمی در جامعه حفظ شود تا رضایت اجتماعی آنها تأمین شود و نسبت به مسائل اجتماعی، احساس بی‌تفاوتی اجتماعی نداشته باشند.

فرضیه چهارم پژوهش: تأثیر متغیرهای زمینه‌ای سن، پایگاه اجتماعی-اقتصادی (درآمد، تحصیلات و طبقه) بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأیید نشد. این نتیجه ناهمسو و ناهماهنگ با نتایج پژوهش‌های نبوی و همکاران (۱۳۹۳)، غفاری و نیازی (۱۳۸۶)، فیروزجانیان و همکاران (۱۳۹۶)، زارع شاه‌آبادی و سامانی (۱۳۹۵)، نوابخش و میزپوری ولوکلا (۱۳۹۴)، چن و ژنگ (1999) و مکدل و ریدلی (1962) است، اما تأهل بر بی‌تفاوتی اجتماعی تأثیرگذار است و در راستای تحقیقات مذکور است. آنچه حائز توجه است، این است که معلمان از نظر پایگاه اقتصادی-اجتماعی تقریباً مشابه و هم‌سطح‌اند. به همین دلیل است که رابطه بین متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی آنها با بی‌تفاوتی اجتماعی معنی‌دار نشده است.

تأثیر جنس بر بی‌تفاوتی اجتماعی نیز رد شد و مخالف نظریه لیپست (۱۳۹۹) است.

براساس تحقیق ال میزجاجی (2001)، بی‌تفاوتی شهروندان واقعیتی است که به‌عنوان مانعی در راه تمام تلاش‌های عرضه‌شده به‌وسیله نظام اداری و دولتی برای توسعه در کشور عمل می‌کند. همچنین بیگانگی اجتماعی و نارضایتی محصول تأثیرپذیری از شرایط گوناگون تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه است که به بی‌تفاوتی اجتماعی منجر خواهد شد. برای کاهش بیگانگی اجتماعی با

(۱۳۸۶)، سفیری و حجتی کرمانی (۱۳۹۹)، علمدار و همکاران (۱۳۹۷)، محسنی تبریزی و صداقتی‌فرد (۱۳۹۰) هماهنگ و همسو است. همچنین در راستای تأیید نظرات کاکابدس و کالو (2009) است. بی‌تفاوتی اجتماعی ناشی از کاهش صمیمت و برابری در مقابل افزایش غریبگی و نابرابری و مشارکت نکردن اجتماعی است و تمام ابعاد مسئولیت‌پذیری‌های اقتصادی، جامعه‌ای، فرهنگی و سیاسی را در بر می‌گیرد. در این حالت فرد خود را با فعالیت‌های بیهوده مشغول می‌کند و مسئولیتی نسبت به دیگران و جامعه احساس نمی‌کند. بی‌تفاوتی فرد نسبت به خود و جامعه بسیار خطرناک است و سلامت فرد و جامعه را تهدید می‌کند.

در روش گام به گام، نخست مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای وارد معادله شده است. این نوع مسئولیت‌پذیری، افراد را در رابطه با هویت ملی تبیین می‌کند و هر قدر کاهش یابد، هویت ملی را تهدید خواهد کرد. با افزایش تنفر فرهنگی و مسئولیت‌پذیری جامعه‌ای، همبستگی اجتماعی کاهش می‌یابد. براساس نظر دورکیم (۱۳۸۴)، اجزای جامعه باید در هماهنگی و تناسب باشند و از انسجام لازم برخوردار باشند تا همبستگی اجتماعی تقویت شود.

گام دوم مؤلفه مسئولیت‌پذیری اقتصادی وارد معادله شد و نشان داد هر قدر این مسئولیت افزایش یابد، علاقه به انجام وظیفه نیز افزایش می‌یابد و معلمان با شوق و احساس مسئولیت، ایفای وظیفه می‌کنند و با کسالت و سستی در کلاس و محل کار حاضر نخواهند شد. توجه به اقتصاد و معیشت و رفاه معلمان، اساسی است و افزایش حقوق و رتبه‌بندی علمی آنها از راهکارهای اساسی کاهش بی‌مسئولیتی و در نتیجه بی‌تفاوتی اجتماعی آنهاست.

فرضیه سوم پژوهش: تأثیر رضایت اجتماعی بر بی‌تفاوتی اجتماعی معلمان نیز تأیید شد.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های محسنی تبریزی و صداقتی‌فرد (۱۳۹۰)، عنبری و غلامیان (۱۳۹۵)، غفاری و نیازی (۱۳۸۶)، احمدی و مجیدی (۱۳۹۲) و نظریه‌های گنس

احساس نابرابری و بی‌تفاوتی اجتماعی در بین شهروندان
۱۸ سال به بالای تهرانی، [پایان‌نامه ارشد، دانشکده علوم
اجتماعی تهران، استاد راهنما شراره مهدیزاده].
<https://elmnet.ir/doc/11177847-20813->
دادخواه تهرانی، ل؛ ملانیاجلودار، ش. و جلیلی، م. (۱۴۰۰).
عوامل اجتماعی مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی در بین
دانشجویان. چهارمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات
اجتماعی، حقوق و فرهنگ عامه، تهران.
<https://civilica.com>
دورکیم، ا. (۱۳۸۴). تقسیم کار/اجتماعی (ترجمه باقر پرهام).
تهران: مرکز. <https://www.gisoom.com/book/1478914->
رفیع‌پور، ف. (۱۳۷۸). آنومی یا آشفتگی اجتماعی، تهران:
سروش. <https://www.ketabium.com/product/580477>
زارع شاه‌آبادی، ا. و سامانی، ش. (۱۳۹۵). بررسی رابطه
بی‌تفاوتی اجتماعی با سرمایه اجتماعی، مطالعه موردی
دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان و یزد. دومین کنفرانس
سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و
روانشناسی ایران، نمایه در سیویلیکا، در دسترس از:
<https://civilica.com/doc/547185>
سفیری، خ. و حجتی کرمانی، س. (۱۳۹۹). بررسی
جامعه‌شناسی بی‌تفاوتی اجتماعی در شهر تهران. مطالعات
فرهنگی و ارتباطات، ۱۶ (۶۰)، ۱۳۱-۱۱۱.
<https://civilica.com/doc/1196278/>
سفیری، خ. و صادقی، م. (۱۳۸۸). مشارکت اجتماعی
دانشجویان دختر دانشکده‌های علوم اجتماعی دانشگاه‌های
شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. جامعه‌شناسی
کاربردی، ۲۰ (۲)، ۳۴-۱.
سیدین، ن؛ خادمیان، ط. و ادهمی، ع. (۱۴۰۱). تحلیل
جامعه‌شناختی تأثیر بی‌هنجاری بر بی‌تفاوتی اجتماعی.
پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۶ (۳)، ۵۵-۸۰.
<https://ensani.ir/fa/article/529446/>
صدیقی فرد، م. (۱۳۹۲). بی‌تفاوتی اجتماعی (معنا کاوی، بنیان
نظری، سبب‌شناسی)، اصفهان: بهتاپژوهش.
<https://www.gisoom.com/book/11022869>
طالب‌پور، ا. و ایازی، س. ع. ن. (۱۳۹۷). آئین زیارت

شرکت‌دادن معلمان در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های
اجتماعی و آموزشی و سیاسی و... می‌توان مانع از افزایش
احساس بیگانگی اجتماعی آنها شد و بستر کاهش بی‌تفاوتی
اجتماعی آنها را نسبت به سرنوشت فرد و جامعه فراهم کرد.
از طریق رفع نیازهای مادی (حقوق، معیشت و رفاه) و
غیرمادی (حفظ احترام اجتماعی و علمی)، به‌نوعی توان
معیشت و فقرزدایی و تبعیض‌زدایی در میان معلمان و رضایت
اجتماعی آنها افزایش می‌یابد. معلمان به‌عنوان نیروی انسانی،
یکی از مهم‌ترین عناصر پیشرفت اقتصادی، توسعه دموکراسی
در حوزه سیاسی، حافظ و تقویت‌کننده نمادهای فرهنگی
جامعه محسوب می‌شوند. آنها نه تنها خود و جامعه امروز را
می‌سازند، بلکه تضمین‌کننده توسعه فردای جامعه و
مسئولیت‌پذیر کردن نسل‌های آینده هم هستند. در حوزه توجه
به مسئولیت‌پذیری در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی،
جامعه‌ای باید در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای در نظر گرفته
شوند؛ زیرا تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری اجتماعی در میان
معلمان و ایجاد فضا و انگیزه برای مشارکت اجتماعی مؤثر
آنها، به استحکام و رشد ارزش‌ها، اصول و تعهدات در جامعه
کمک و فرایند توسعه کشور را بیمه کنند.

منابع فارسی

احمدی، ی. و مجیدی، ا. (۱۳۹۲). مؤلفه‌های اجتماعی -
فرهنگی و بی‌اعتنایی اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان
دانشگاه‌های کردستان و پیام نور. مطالعات و تحقیقات
اجتماعی در ایران، ۲ (۳)، ۳۶۳-۳۳۹.
<https://www.gisoom.com/book/1274650-10.22059/JISR.2013.51656>
توسلی، غ. ع. (۱۳۸۳). مشارکت اجتماعی در شرایط جامعه
آنومیک (رابطه آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی با مشارکت
اجتماعی). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
<https://www.gisoom.com/book/1274650->
جلایی‌پور، م. ر. و محمدی، ج. (۱۳۸۷). نظریه‌های متأخر
جامعه‌شناسی. تهران: نی. <https://www.gisoom.com/book/11143568>
حسنوند، ر. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین

- بوکان. *مطالعات راهبردی جوانان و ورزش*، ۱۷ (۳۹)، ۵۹-
<https://www.sid.ir/paper/520141/fa.۷۶>
- کاف، ا.س؛ فرانسیس، د؛ دبلیو، ش. و دبلیو، د. (۱۳۸۸).
چشم‌اندازهایی در جامعه‌شناسی (ترجمه بهزاد احمدی و
 امید قــادرزاده)، تهران: کــویر.
<https://www.gisoom.com/book/1626856>
- کشاورزی، م؛ جعفری‌نیا، غ.ر. و گرگین، ب. (۱۳۹۹). بررسی
 ارتباط بین گرایش به هویت ملی و بی بی تفاوتی اجتماعی
 در بین شهروندان شهر بوشهر. *جامعه‌شناسی سیاسی*
ایران، ۳ (۴)، ۳۵۷-۳۸۱.
- کلانتری، ص؛ ادیبی، م؛ ربانی، ر. و احمدی، س. (۱۳۸۶).
 بررسی بی تفاوتی و نوع دوستی در جامعه شهری ایران و
 عوامل مؤثر بر آن. *روان‌شناسی بالینی و شخصیت*، ۵ (۱)،
 ۲۷-۳۶.
- کوزر، ل. و روزنبرگ، ب. (۱۳۹۳). *نظریه‌های بنیادی*
جامعه‌شناختی (ترجمه فرهنگ ارشاد)، تهران: نشر نی.
<https://www.gisoom.com/book/11043127>
- لیپست، س. م. (۱۳۹۹). *انسان سیاسی: مبانی اجتماعی علم*
سیاست (مترجم فیروز مجیدی)، تهران: سمت.
<https://samt.ac.ir/fa/book/5940>
- محسنی تبریزی، ع.ر. و صداقتی فرد، م. (۱۳۹۰). پژوهشی
 درباره بی تفاوتی اجتماعی در ایران (مورد پژوهش:
 شهروندان تهرانی). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۲ (۳)، ۱-۲۲.
[20.1001.1.20085745.1390.22.3.1.1](https://www.gisoom.com/book/20.1001.1.20085745.1390.22.3.1.1)
- محسنی تبریزی، ع.ر. (۱۳۸۲). بیگانگی فعال و بیگانگی
 منفعل: مطالعه موردی دانشجویان ایرانی. *نامه علوم*
اجتماعی، ۲ (۲۲)، ۱۳۱-۱۴۵.
https://jnoe.ut.ac.ir/article_10565.html
- محسنی تبریزی، ع.ر. (۱۳۷۵). بیگانگی؛ مانعی برای
 مشارکت و توسعه ملی: بررسی رابطه میان بیگانگی و
 مشارکت اجتماعی و سیاسی. *نامه پژوهش فرهنگی*، ۱ (۱)،
 ۸۹-۱۰۹.
<https://ensani.ir/fa/article/280907>
- محسنی تبریزی، ع.ر. (۱۳۷۰). بیگانگی مفهوم‌سازی و
 گروه‌بندی تئوری‌ها در حوزه‌های جامعه‌شناسی و
- مشهدالرضا (علیه‌السلام) بر کاهش بی تفاوتی اجتماعی
 دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آیه‌الله
 بروجردی). *فرهنگ رضوی*، ۶ (۲۳)، ۷۲-۴۳.
[20.1001.1.23452560.1397.6.23.2.7](https://doi.org/10.22054/qjss.2013.6886)
- طالبی، ا. و خوش‌بین، ی. (۱۳۹۱). مسئولیت‌پذیری اجتماعی
 جوانان. *علوم اجتماعی*، ۱۹ (۵۹)، ۲۴۹-۲۱۶.
<https://doi.org/10.22054/qjss.2013.6886>
- عبداللهی، م. و میرزایی، ا. (۱۳۸۸). بررسی کنش تطابقی
 جوانان با محیط سیاسی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن:
 مطالعه موردی استان ایلام. *راهبرد*، ۱۸ (۵۳)، ۱۲۷-۹۹.
<https://ensani.ir/fa/article/journal-number/18454>
- علمدار، ف. س؛ جوادی یگانه، م. رض. و رحمانی، ج.
 (۱۳۹۷). فرایند خلق بی تفاوتی در بافت تعاملی ایرانیان.
بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۹ (۱)، ۱۹۰-۱۵۵.
[10.22059/IJSP.2018.65905](https://www.gisoom.com/book/10.22059/IJSP.2018.65905)
- عنبری، م. و غلامیان، س. (۱۳۹۵). تبیین جامعه‌شناختی
 عوامل مرتبط با بی تفاوتی اجتماعی. *بررسی مسائل*
اجتماعی ایران، ۷ (۲)، ۱۳۳-۱۵۹.
[10.22059/IJSP.2016.63794](https://www.gisoom.com/book/10.22059/IJSP.2016.63794)
- غفاری، غ. و نیازی، م. (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی*
مشارکت، تهران: نشر نزدیک.
<https://www.gisoom.com/book/1426324/>
- غفاری، غ. ر. و ابراهیمی لویه، ع. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی*
تغییرات اجتماعی، تهران: انتشارات آگرا، ناشر لویه.
<https://agahbookshop.com>
- فولادیان، ا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین میزان بیگانگی
 اجتماعی و میزان بی تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان
 دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد. *مطالعات جامعه‌شناختی*
جوانان، ۵ (۱۷)، ۱۴۴-۱۲۵.
<https://www.sid.ir/paper/170160/fa>
- فیروزجانیان، ع. ا؛ صالحی، ص. و شفيعی، آ. (۱۳۹۶).
 بی تفاوتی زیست محیطی به مثابه بی تفاوتی اجتماعی.
جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱ (۳)، ۱۳۷-۱۶۴.
<https://socialstudy.ihrs.ac.ir>
- قادرزاده، ا. و رادمان، م. (۱۳۹۷). بی تفاوتی اجتماعی جوانان و
 گسست اجتماعی- فرهنگی: مطالعه پیمایشی جوانان شهر

- Studies and Research in Iran, 3 (7), 339-363. [10.22059/IJSR.2013.51656](https://doi.org/10.22059/IJSR.2013.51656) - [In Persian]
- Al Mizjaji. A. D. (2001). Public apathy towards bureaucracy as a constraint on the development of Saudi Arabia. *Public Administration Quarterly*, 25(3), 281-303. <https://paq.spaef.org/article/77>
- Alamdard, F.S., Javadiyegane, M.R., & Rahmani, J. (2018). Social apathy creation in Iranian interactive process. *Iranian Journal of Social Problems*, 9(1), 155-190. [10.22059/IJSP.2018.65905](https://doi.org/10.22059/IJSP.2018.65905) - [In Persian]
- Anbari, M., & Gholamian, S. (2016). Sociological explanation of the factors associated with Social apathy, *Iranian Journal of Social Problems*, 7(2), 133-159. [10.22059/IJSP.2016.63794](https://doi.org/10.22059/IJSP.2016.63794) - [In Persian]
- Chen, J., & Zhong, Y. (1999). Mass political interest (or apathy) urban China (1999). *Communist And Post-Commonist Studies*, 32, 281-303. <https://ssrn.com/abstract=2230888>.
- Cuff, A., Thirty Francis, D. W., & Sharrock, W. W. (2009). *Perspectives in sociology*, translation: Behzad Ahmadi and Omid Kadirzadeh: Tehran, Kavir. <https://www.gisoom.com/book/1626856/> - [In Persian]
- Dat-Khah Tehrani, L., Mollania Jeludar, Sh., & Jalili, M. (2022). Social factors affecting social indifference among students. *The 4th international Conference on Social Studies, law and popular culture*, Tehran [In Persian]
- Durkheim, E. (2005), *About the division of social work*, Translator. Bagher Parham, Tehran: Publisher: Markaz Publishing. <https://www.gisoom.com/book/1478914/> - [In Persian]
- Firouzjaian, A. A., Gulogah Salehi, S., & Shafii, A. (2016). Environmental indifference as social indifference. *Sociological Cultural Studies*, 8(3), 137-164. [In Persian]
- Foladian, A. (2015). A survey of the relationship between social alienation and social apathy among the students of Islamic Azad University (Mashhad Branch). *Sociological Studies of Youth (Jame Shenasi Motaleate Javanan)*, 5(17), 125-144. [SID. https://sid.ir/paper/170160/en](https://sid.ir/paper/170160/en) [In Persian]
- Friedenberg, E. (1965). *Coming of age in america*: N. Y. Random House. Available at: <https://www.amazon.com/>
- Ganse, H. (1992). Political participation and apathy. *Phylon*, 13, 51.
- Garfinkel, H., & Liberman, K. (2007). Introduction: The lebenswelt origins of the sciences. *Human Studies*, 30(1), 3-7. [Doi 10.1007/s10746-007-9045-x](https://doi.org/10.1007/s10746-007-9045-x)
- Ghadirzadeh, O., & Radman, M. (2017). Social indifference of youth and socio-cultural discontinuity (Survey study of Bukan City youth). *Strategic Studies of Sport and Youth*, 17(39), 59-76. https://fasname.msy.gov.ir/issue_32_33.html - [In Persian]
- Ghaffari, Gh. R., & Niazi, M. (2007). *Sociology of*
- روان‌شناسی. نامه علوم اجتماعی، ۲، ۳۰-۴۵. https://jnoe.ut.ac.ir/article_15355.htm
- مسعودنیا، ا. (۱۳۸۰). تبیین جامعه‌شناختی بی‌تفاوتی شهروندان در حیات اجتماعی سیاسی. *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، (۱۱ و ۱۲)، ۱۵۲-۱۶۵. <https://www.sid.ir/paper/490076/fa>
- مقتدایی، ل. (۱۳۹۹). رابطه رهبری مثبت‌گرا و انزوای اجتماعی با نقش میانجی معنویت در کار در دوره همه‌گیری کوید ۱۹ (مورد مطالعه دبیران شهر اصفهان). *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، (۲)، ۷۹-۱۰۸.
- نادری، ح.؛ بنی‌فاطمه، ح. و حریری اکبری، م. (۱۳۸۸). الگوسازی ساختاری رابطه بین بیگانگی و بی‌تفاوتی اجتماعی. *علوم اجتماعی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)*، ۶ (۲)، ۲۹-۶۱. <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8768>
- نبوی، ع.ح.؛ نواح، ع.ر. و امیرشیرزاد، ن. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر دزفول). *جامعه‌شناسی ایران*، ۱۵ (۳)، ۱۶۱-۱۳۲. [20.1001.1.17351901.1393.15.3.5.6](https://doi.org/10.22001.1.17351901.1393.15.3.5.6)
- نقدی، ا. و رویین‌تن، م. (۱۴۰۲). بی‌تفاوتی اجتماعی؛ چرایی و چگونگی و پیامدها (مورد مطالعه شهر همدان). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۲ (۱)، ۸۷-۱۰۴. [doi: 10.22059/jisr.2023.348102.1336](https://doi.org/10.22059/jisr.2023.348102.1336)
- نوابخش، م. و میرزاپوری ولوکلا، ج. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر بی‌هنجاری بر بی‌تفاوتی اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر بابل). *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۱۷ (۳)، ۵۳-۶۷. https://journals.srbiau.ac.ir/article_8333.html

References

- Abdullahi, M., & Mirzaei, E. (2008), Investigating the adaptation of young people to the political-social environment and the factors affecting it. *Strategy*, 18(53): 99-127. <https://ensani.ir/fa/article/journal-number/18454/> - [In Persian]
- Ahmadi, Y., & Majidi, A. (2013). Socio-cultural components and social neglect (Case study: Students of Kurdistan and Payam Noor Universities). *Social*

- Mohseni Tabrizi, A.R., & Sedaghati Fard, M. (2011). A research in social apathy in Iran (Case Research : Tehran). *Journal of Applied Sociology*, 22(3), 1-22. [20.1001.1.20085745.1390.22.3.1.1](https://doi.org/10.1001.1.20085745.1390.22.3.1.1) [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, A.R. (2004). Active and passive of students alienation in Iran. *Journal of Social Sciences Letter*, 22(11), 131-145. https://jnoe.ut.ac.ir/article_10565.html- [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, A.R. (1996). Alienation; An obstacle to participation and national development: examining the relationship between alienation and social and political participation. *Cultural Research Letter*, 1, 89-109. <https://ensani.ir/fa/article/280907-> [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, A.R. (1991). Alienation of conceptualization and grouping of theories in the fields of sociology and psychology. *Journal of Social Sciences Letter*, 2(1156), 30-45. https://jnoe.ut.ac.ir/article_15355.html- [In Persian]
- Moghtadaei, L. (2020). The relationship between positive leadership and social isolation with the mediating role of spirituality at work in the pandemic of COVID-19 (Case Study: Teachers in Isfahan). *Strategic Research on Social Problems*, 9(2), 79-108. [10.22108/SRSPI.2020.123954.1577](https://doi.org/10.22108/SRSPI.2020.123954.1577). [In Persian]
- Nabawi, A.H., Navah, A.R., & Amirshirzad, N. (2013). Investigating factors affecting social indifference (Case Study: Citizens 18 years and older in Dezful City). *Iranian Journal of Sociology*, 15(3), 132-161. [20.1001.1.17351901.1393.15.3.5.6](https://doi.org/10.1001.1.17351901.1393.15.3.5.6). [In Persian]
- Naderi, H., Bani Fatemeh, H., & Hariri Akbari, M. (2009). Structural equations modeling of relationship between alienation and social apathy. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences (JSS)*, 6(2), 29-61. <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8768-> [In Persian]
- Naghdi, A., & Roen Tan, M. (2023). Social apathy, causes and consequences (Case Study of Hamedan). *Quarterly Journal of Social Studies and Research in Iran*, 12(1), 87-104. [In Persian]
- Navabakhsh, M., & Mirzapuri Valokola, J. (2015). Sociological analysis of the impact of abnormality on social Apathy. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 7(3), 53-67. https://journals.srbiau.ac.ir/article_8333.html- [In Persian]
- Parsons, T. (1937). *The structure of social action, a study in social theory with special reference to a group of recent European writers*. McGraw-Hill Book Company, inc. in English: 1st ed. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-658-13213-2_30
- Piliavin, J.A., & Charng, H.W. (1991). Altruism: A review of recent theory and research. *Annual Review of Sociology*, 16, 27-65.
- participation, Tehran: Publisher: Nazdik. <https://www.gisoom.com/book/1426324/> - [In Persian]
- Jalalipour, H. R., Mohammadi, J. (1998). *Recent theories of sociology*, Tehran: Publisher :Ney . <https://www.gisoom.com/book/11143568/> [In Persian]
- Ghaffari, Gh.R., & Ebrahimi-Loyeh, A. (2010). *Sociology of social changes*, Publishers: Agra, Loya, 7th edition. <https://www.gisoom.com/book/1750842-> [In Persian]
- Hassanvand, R. (2015). *Investigating the relationship between the feeling of inequality and social indifference among Tehrani citizens over 18 years old*. Master's thesis, Faculty of Social Sciences: Tehran, supervisor Sharareh Mahdizadeh. <https://elmnet.ir/doc/11177847-20813-> [In Persian]
- Kalantary, S., Adibi, M., Rabbani, R., & Ahmadi, S. (2007). An investigation on apathy and altruism in urban society of Iran. *Clinical Psychology and Personality*, 5(1), 27-37. [In Persian]
- Kakabadse, A., & Kalu, N. (2009). *Citizenship a reality far from ideal*, Cranfield University, UK and Auburn University, USA. Macmillan Palgrave. <https://www.amazon.com/>
- Keshavarzi, M., Jafarinia, G., & Gorgin, B. (2021). Investigating the relationship between tendency to national identity and social indifference among citizens of Bushehr. *Political Sociology of Iran*, 3(4), 357-381. doi: 10.30510/psi.2021.216748.1105 [In Persian]
- Koser, L., & Rosenberg, B. (2014). *Basic sociological theories*, Translation of Farhang Ershad , Ney Publishing, 6th edition. [https://www.gisoom.com/book/11043127/-](https://www.gisoom.com/book/11043127/) [In Persian]
- Latane, B., & Darley, J. M. (1970). *The unresponsive bystander, Why dose not he help?* Appleton-century-crofts. <https://search.worldcat.org/>
- Lipset, S. M. (1919). *Political man: Social foundations of political science*, translated by Firoz Majidi, Samt. Publications. [https://samt.ac.ir/fa/book/5940/-](https://samt.ac.ir/fa/book/5940/) [In Persian]
- Masoud Nia, A. (2001). Sociological explanation of citizens' indifference in social and political life, *Political & Economic Ettela'at*, 11&12: 152-165. <https://www.sid.ir/paper/490076/fa-> [In Persian]
- McDill, E.L., & Ridley, J.C. (1962). Status, anomia, political alienation and political participation. *American Journal of Sociology*, 68, 205-213. <https://search.gesis.org/ajax>
- Merton, R. (1964). *Anomie and anomia and social interaction: Contexts of deviant behaviour*, In Marshal Clinard (Ed), *Anomies and Deviant Behaviour*. The Free Press. https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Richard-Featherstone-79693862?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFhZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19

- <https://doi.org/10.1146/annurev.so.16.080190.000331>.
- Rafipur, F. (1999). *Anomie, or social disorder: A research on the potential of anomie in Tehran*. Publisher: Soroush.
- <https://www.ketabium.com/product/580477-> [In Persian]
- Ross, M.H. (1975). Political alienation, participation and ethnicity: An African Case. *American Journal of Political Science*, XIX 12, 291-312.
- <https://www.semanticscholar.org/>
- Safiri, KH., Hojjati Kermani, S. (2020). Sociological investigation of social indifference in Tehran. *Cultural and Communication Studies Quarterly*, 16(60), 111-131. [In Persian]
- Safiri, KH., & Sadeghe, M. (2009). Girl students' social participation of social sciences faculties in Tehran. *Journal of Applied Sociology*, 20(2), 1-34. [In Persian]
- Sedaghati Fard, M. (2013). Social indifference (semantic analysis, theoretical basis, etiology). *Isfahan: Behta Research*.
- <https://www.gisoom.com/book/11022869/-> [In Persian]
- Seidin, N., Adhami, A.R., & Khademian, T. (2022). *Sociological analysis of the impact of abnormality on social indifference*. *Sociological Research*, 16(3), 55-80. <https://ensani.ir/fa/article/529446/-> [In Persian]
- Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review*, 24, 783-791.
- <http://dx.doi.org/10.2307/2088565>
- Tavasli, GH.A. (2004). *Social participation in the conditions of anomic society, the relationship between social injuries and deviations and social Participation*. Tehran: Publisher: University of Tehran Printing and Publishing Institute.
- <https://www.gisoom.com/book/1274650-> [In Persian]
- Talebi, A.T., & Khoshbin, Y. (2011). Social responsibility of youth, *Social Science Quarterly*, 19(59), 216-249.
- <https://doi.org/10.22054/qjss.2013.6886> - [In Persian]
- Talebpour, A., & Ayazi, A.N. (2018). The impact of pilgrimage to mashhad al-ridha on the reduction of students' social apathy: A Case Study of Ayatollah Ozma Borujerdi University Students, *Journal of Farhang Razavi*, 6(23), 43-72.
- [20.1001.1.23452560.1397.6.23.2.7](https://doi.org/10.1001.1.23452560.1397.6.23.2.7) - [In Persian]
- Turner, B., & Rojek, C. (2001). *Society and culture: Principles of scarcity and solidarity*. Published in association with Theory, Culture & Society. SAGE. Available at: <https://books.google.com/>
- Zare Shahabadi, A., & Samani, S. (2015). *Investigating the relationship between social indifference and social capital of a case study of students of Isfahan and Yazd Universities*. the second national conference of knowledge and technology of educational sciences of social studies and psychology of Iran. <https://civilica.com/doc/547185-> [In Persian].